

Univerzita Karlova  
Pedagogická fakulta  
Katedra speciální pedagogiky

## DIPLOMOVÁ PRÁCE

### **Úloha asistentů pedagoga při vzdělávání odsouzených se zdravotním postižením**

### **The role of teaching assistants in the education of convicts with disabilities**

Bc. Martina Beránková

Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Úloha asistentů pedagoga při vzdělávání odsouzených se zdravotním postižením vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 10. 5. 2017

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

.....

podpis

## **ABSTRAKT:**

Cílem diplomové práce je evaluace práce asistentů pedagoga při podpoře studia odsouzených se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice. Dílčím cílem práce je zjistit, zda asistenti pedagoga poskytují žákům se zdravotním postižením takovou míru podpory, která povede k lepším studijním výsledkům a umožní žákům, aby se uplatnili na otevřeném trhu práce. Diplomové práce bude rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Praktická část diplomové práce bude zpracována metodami kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum bude proveden prostřednictvím dotazníkového šetření, které bude zaměřeno na podporu asistentů pedagoga při práci se žáky se zdravotním postižením a na vnímání podpory asistentů pedagoga žáky se zdravotním postižením. Kvalitativní výzkum bude obsahovat případové studie žáků - odsouzených se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice.

## **KLÍČOVÁ SLOVA:**

Odsouzený, programy zacházení, specializované oddělení, střední odborné učiliště, speciálně pedagogické centrum, asistent pedagoga, zdravotní postižení, mentální postižení, edukace.

**ABSTRACT:**

The purpose of this diploma work is to evaluate the work of teaching assistants in supporting the study of convicts with disabilities in the Vocational School in Vinařice Prison. The partial aim of this diploma work is to determine whether the teaching assistants are providing enough support to pupils with disabilities in the level of support that will lead to better learning results and also would enable students to succeed at the open labor market. Diploma work will be divided into the theoretical part and the practical part. The practical part will be elaborated by quantitative and qualitative research methods. Quantitative research will be conducted through a questionnaire, which will be focused on support which is provided by teaching assistants while working with students with disabilities and then on the perception on teaching assistants support that is provided to students with disabilities. Qualitative research will include case studies of pupils - convicts with disabilities in the Vocational School Vinařice.

**KEY WORDS**

Convicted, treatment programs, specialized department, secondary vocational school, special education center, teaching assistant, disability, mental disability, education

## Obsah

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Seznam zkratek .....                                                                                                | 8  |
| Úvod.....                                                                                                           | 9  |
| 1 Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody .....                                                      | 11 |
| 1.1 Význam a historie vzdělávání odsouzených se zdravotním postižením v rámci výkonu trestu odnětí svobody .....    | 11 |
| 1.2 Současný význam vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody .....                                    | 12 |
| 2 Význam vzdělávacích aktivit v programu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody .....              | 15 |
| 2.1 Formy vzdělávacích aktivit v programu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody .....             | 16 |
| 2.2 Plnění programu zacházení ve Věznici Vlnařice .....                                                             | 18 |
| 3 Specializovaná oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody .....                                                     | 21 |
| 3.1 Specializovaná oddělení pro odsouzené se zdravotním postižením.....                                             | 22 |
| 3.2 Kritéria zařazování odsouzených se zdravotním postižením ve specializovaném oddělení ve Věznici Vlnařice .....  | 24 |
| 3.3 Odborné zacházení s odsouzenými se zdravotním postižením ve Věznici Vlnařice .....                              | 25 |
| 3.4 Spolupráce specializovaného oddělení a Středního odborného učiliště ve Věznici Vlnařice.....                    | 27 |
| 4 Soukromé Střední odborné učiliště ve Věznici Vlnařice .....                                                       | 28 |
| 4.1 Vzdělávání žáků ve Středním odborném učilišti Vlnařice .....                                                    | 29 |
| 4.2 Speciálně pedagogické centrum a pedagogicko-psychologická poradna při Středním odborném učilišti Vlnařice ..... | 30 |
| 4.3 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vlnařice .....                           | 33 |
| 5 Obecná metodika práce asistentů pedagoga .....                                                                    | 35 |
| 5.1 Historie práce asistentů pedagoga .....                                                                         | 35 |
| 5.2 Předpoklady pro práci asistenta pedagoga .....                                                                  | 36 |
| 5.3 Náplň práce asistenta pedagoga .....                                                                            | 37 |
| 5.4 Rizika práce asistenta pedagoga.....                                                                            | 41 |

|                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 6 Asistent pedagoga ve Středním odborném učilišti Vinařice .....                                                         | 44 |
| 6.1 Žáci se zdravotním postižením.....                                                                                   | 45 |
| 6.2 Kompetence a dovednosti asistentů pedagoga ve Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice .....                   | 47 |
| 6.3 Formy a metody práce asistenta pedagoga se žáky se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice..... | 48 |
| 7. 1 Cíl šetření .....                                                                                                   | 50 |
| 7.2 Popis vzorku.....                                                                                                    | 50 |
| 7.3 Metody šetření.....                                                                                                  | 50 |
| 7.4 Dotazník pro žáky SOU .....                                                                                          | 50 |
| Tabulka 1: Uveďte Váš věk.....                                                                                           | 52 |
| Tabulka 2: Jaká je Vaše odborné kvalifikace pro práci asistenta pedagoga? .....                                          | 52 |
| Tabulka 3: Pracoval/a jste někdy jako asistent/ka pedagoga? .....                                                        | 53 |
| Tabulka 4: Pracujete se žáky - odsouzenými častěji ve skupině nebo individuálně? .....                                   | 56 |
| Tabulka 5: Myslíte si, že díky Vaší podpoře dosahují žáci - odsouzenými lepších studijních výsledků?.....                | 57 |
| 7.6 Výsledky dotazníkového šetření u žáků SOU Vinařice .....                                                             | 59 |
| Tabulka 1: Uveďte Váš věk.....                                                                                           | 59 |
| Tabulka 2: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? .....                                                                | 59 |
| Tabulka 3: Měl jste možnost se ve Vašem předchozím vzdělávání setkat s podporou asistenta pedagoga ve výuce? .....       | 60 |
| Tabulka 4: Myslíte si, že se Vám asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje? .....                                     | 61 |
| Tabulka 5: Myslíte si, že za pomoci asistenta pedagoga lépe rozumíte vykládané učební látce?.....                        | 61 |
| Tabulka 6: Otázka č. 6 - Myslíte si, že s asistentem pedagoga dosahujete lepších studijních výsledků?.....               | 62 |
| Tabulka 7: Pracujete raději s asistentem pedagoga ve skupině nebo individuálně? .....                                    | 62 |
| Tabulka 8: Máte k dispozici ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek? .....                                         | 63 |
| 7.7 Vyhodnocení .....                                                                                                    | 64 |

|                                                                                            |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 7.8 Shrnutí.....                                                                           | 66 |
| 7.9 Doporučení pro budoucí praxi.....                                                      | 66 |
| 8 Případové studie žáků se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice .. | 68 |
| Závěr .....                                                                                | 77 |
| Seznam literatury .....                                                                    | 79 |

## **Seznam zkratek**

IVP – Individuální vzdělávací plán

IQ – Inteligenční kvocient

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SOU – Střední odborné učiliště

SPC – Speciálně pedagogické centrum

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MKN -10 – Mezinárodní klasifikace nemocí

NGŘ – Národní generální ředitelství

VS ČR – Vězeňská služba České republiky

VTOS – Výkon trestu a odnětí svobody

WHO – World Health Organization/Světová zdravotnická organizace

WJ IE - Woodcock-Johnson International Editions

## Úvod

Demokratická společnost hledá řešení jak snížit počet těch, kteří se dopouštějí trestných činů. Ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice se nachází významný počet odsouzených, kteří mají jen základní vzdělání. Základem toho, aby měli odsouzení po výkonu trestu odnětí svobody šanci uspět na trhu práce, je odpovídající vzdělání jim umožnit. K tomuto vzdělávání by se mělo samozřejmě přistupovat s ohledem na jejich schopnosti, dovednosti a intelekt.

Tuto práci jsem si vybrala, protože pracuji v soukromém Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice se žáky se zdravotním postižením. Jedná se o dospělé žáky – odsouzené, kteří se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody.

Cílem mé diplomové práce je evaluace práce asistentů pedagoga při podpoře studia odsouzených se zdravotním postižením na Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice. Cílem práce je vyhodnotit efektivnost práce asistentů pedagoga, kteří pracují s osobami, které se nalézají ve výkonu trestu odnětí svobody a vyskytuje se u nich zdravotní postižení.

Asistenti pedagoga působí na Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice od roku 2013. Po vzniku Speciálně pedagogického centra při Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice vznikly speciální třídy, kde se vzdělávali žáci se zdravotním postižením samostatně. S novelou školského zákona byly speciální třídy zrušeny a asistenti pedagoga pracují se žáky, kteří jsou individuálně integrováni ve třídách běžného typu.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části se zabývám významem a historií vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, vzdělávacími aktivitami a jejich formami v programu zacházení s odsouzenými, které jsou nedílnou součástí dílčího procesu vzdělávání odsouzených. V další části práce se zabývám specializovanými odděleními, která vznikla z důvodu diferenciací odsouzených se specifiky pro odsouzené se zdravotním postižením. Zabývám se činností specializovaných oddělení ve věznicích České republiky a ve Věznici Vinařice.

Dále popisuji vznik a činnost Středního odborného učiliště a Speciálně pedagogického centra, které vzniklo při Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice. Speciálně pedagogické centrum umožnilo vznik speciálních tříd a mimo jiné i prostor pro práci asistentů pedagoga se žáky se zdravotním postižením.

V poslední části se zaměřuji na obecné formy a metody práce asistentů pedagoga dle dostupných metodik a formy a metody práce asistentů pedagoga ve středním odborném učilišti. Popisuji náplň práce asistentů pedagoga, která spočívá především v podpoře žáků při adaptaci na školní prostředí, spolupráci s učiteli při výchově a vzdělávání žáků a v neposlední řadě v individuální práci se žáky. První část zakončím shrnutím poznatků z teoretické části.

V praktické části používám metodami kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum bude proveden prostřednictvím dotazníkového šetření, které bude zaměřeno na podporu asistentů pedagoga při práci se žáky se zdravotním postižením a na vnímání podpory asistentů pedagoga žáky se zdravotním postižením. Kvalitativní výzkum bude proveden případovými studiemi žáků se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vlnáři. Praktickou část diplomové práce zakončím shrnutím výsledků praktické části a doporučením pro budoucí praxi.

# 1 Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody

Současné vzdělávání dospělých jedinců je zařazené jako vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty a učení se dospělých. Jako první použil pojem andragogika, tedy vzdělávání dospělých, německý vysokoškolský učitel Alexandr Kapp (1799–1869) v roce 1833 ve své knize o výchovných myšlenkách Platónova filozofického díla, ve které se pokoušel rozlišit pojmy andragogika a pedagogika. Termín andragogika byl znovuobjeven počátkem 20. století. Pojem vzdělávání dospělých ale vznikl později než první organizované formy vzdělávání dospělých.<sup>1</sup>

V českých věznicích je za průkopníka ve vzdělávání dospělých považován pater František Josef Řezáč. Jemu podobní lidé se pokoušeli vzděláváním polepšovat vězně v našich tehdejších věznicích již od konce 18. století. On se však stal prvním teoretikem, nestorem české penologie vydáním první penologické studie v roce 1852. Pod jeho vlivem a pod vlivem řady dalších osobností, které přispěly k rozvoji etopedie i zacházení s dospělými vězni v průběhu 19. i 20. století, je vzdělávání vězňů v našich zemích nyní tradiční součástí výkonu trestu odnětí svobody.<sup>2</sup>

## ***1.1 Význam a historie vzdělávání odsouzených se zdravotním postižením v rámci výkonu trestu odnětí svobody***

Mezníkem výchovně vzdělávacího procesu odsouzených se stala Směrnice pro kulturně osvětovou činnost mezi vězni, kterou vydal Ústřední výbor Komunistické strany Československa po roce 1956. Hlavním prostředkem kulturní osvětové činnosti byla převýchova vězňů z řad dělníků a rolníků. Prostředkem převýchovy bylo zřizování zájmových kroužků pro negramotné odsouzené. V rámci zájmových kroužků se uskutečňovaly přednášky, které byly zaměřené na doplnění základních všeobecných znalostí a vysvětlování základních mezinárodních a vnitropolitických událostí.<sup>3</sup>

Organizování různých forem vzdělávání v nápravně výchovných ústavech ministerstva spravedlnosti bylo dovršeno po nabytí účinnosti zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Po uvedení tohoto zákona v platnost bylo odsouzeným umožněno, aby si s ohledem

---

<sup>1</sup> BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2580-2, s. 11–12.

<sup>2</sup> UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy významných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006. ISBN 80-239-9417-4. s. 27–27.

<sup>3</sup> PERNICKÝ, Antonín. *Nápravně výchovný ústav ministerstva spravedlnosti Valdice*. O československém vězeňství. Sborník Charty 77, Praha, 1990. s. 106–108.

na své schopnosti, věk a délku trestu mohli dokončit základní, střední, popřípadě vyšší vzdělání. Pro odsouzené vznikaly kvalifikační kurzy, které organizovaly závodní školy práce hospodářských organizací a vyučovací kroužky pro odsouzené, kteří neuměli číst a psát, které organizovali sami odsouzení.<sup>4</sup> Po roce 1968 začali s odsouzenými v nápravně výchovném ústavu pracovat vychovatelé, sociální pracovníci a speciální pedagogové.<sup>5</sup>

V roce 1981 vznikl v rámci Sboru nápravné výchovy návrh na zřízení středního odborného učiliště a zvláštního odborného učiliště. Na základě návrhu vytvoření nového výchovně vzdělávacího systému pro odsouzené vydalo v roce 1983 ministerstvo školství rozhodnutí o zařazení Středního odborného učiliště do sítě škol a školských zařízení. Jedním z hlavních úkolů návrhové komise byla také organizace kurzů pro doplnění učiva jednotlivých ročníků základní a zvláštní školy.<sup>6</sup>

V roce 1992 vznikly nové koncepční záměry pro oblast vzdělávání odsouzených, které doplnily a rozšířily úkoly, které vycházely z návrhu Sboru nápravné výchovy. Nová koncepce vycházela z Evropských vězeňských pravidel a obsahovala cíle zaměřené na realizaci vzdělávání ve všech věznicích, zřizování kurzů pro získání nebo rozšíření kvalifikace, realizování vzdělání v rozsahu základní a zvláštní školy a podobně.<sup>7</sup>

## ***1.2 Současný význam vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody***

Cílem vězeňské služby v současné době je poskytnout osobám ve výkonu trestu odnětí svobody funkční systém kvalitního vzdělání, který je nezbytným předpokladem ke tvorbě kvalifikované, motivované a kreativní pracovní síly, k získání konkurenceschopnosti a ke schopnosti obstat na pracovním trhu práce, tedy získat stabilní zaměstnání a odpovídající příjem. Vzdělání ve výkonu trestu odnětí svobody patří mezi nejdůležitější a nejúčinnější resocializační nástroje a stabilizační faktory. V České republice je právo na vzdělání ústavně zakotveno v článku 33 Listiny základních práv a svobod. Ve výkonu trestu

---

<sup>4</sup> VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. ISBN 80-238-4224-2, s. 4–8.

<sup>5</sup> UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy významných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006. ISBN 80-239-9417-4, s. 304.

<sup>6</sup> VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. ISBN 80-238-4224-2. s. 8.

<sup>7</sup> VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. s. 8. ISBN 80-238-4224-2.

odnětí svobody upravuje vzdělávání odsouzených zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Na evropské úrovni upravují vzdělávání odsouzených Evropská vězeňská pravidla a další doporučení Rady Evropy.

Vzdělávání odsouzených je koncipováno jako součást individuálního programu zacházení, který je stanoven jako základní prostředek cílevědomého a komplexního působení pro každého odsouzeného. Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm, vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu, popřípadě výkonu vazby a trestu a vzdělávání v korespondenčních kursech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky.

Vzdělávání odsouzených lze rozdělit podle kritéria formálnosti na formální a neformální. Formální vzdělávání zajišťuje vězeňská služba, nebo spolupracující subjekt. Neformální vzdělávání probíhá v rámci programu zacházení ve formě všeobecných vzdělávacích kurzů, odborných kurzů, rekvalifikačních kurzů, specializačních kurzů atd. Vzdělávání odsouzených lze také členit podle úrovně dosaženého vzdělání na primární, sekundární a terciární. Primární vzdělávání představuje dokončení základního vzdělání v rámci povinné školní docházky, přičemž pro mladistvé odsouzené má vězeňská služba povinnost plnění povinné školní docházky zabezpečit.

Protože Vězeňská služba ČR nemá akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR pro výuku v rozsahu základní školy, plní své povinnosti na základě smlouvy s externími subjekty, tedy kmenovými školami, které sestaví pro žáka individuální výukový plán. Individuální výuka probíhá v prostorách věznice za přítomnosti externího učitele. Nejširší nabídka možností vzdělávání pro odsouzené se uskutečňuje v oblasti sekundárního vzdělávání, protože významné procento odsouzených disponuje dokončeným základním vzděláním.

Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody v oblasti sekundárního vzdělávání je realizováno prostřednictvím Středních odborných učilišť Vězeňské služby ČR. Střední odborná učiliště Vězeňské služby ČR byla zřízena na základě rozhodnutí ministra č. 1/2007, jako organizační jednotka Vězeňské služby ČR a disponuje 9 školskými

vzdělávacími středisky, která jsou odloučenými pracovišti učiliště umístěnými v jednotlivých věznicích.<sup>8</sup>

Školská vzdělávací střediska se rekrutovala ze středních odborných učilišť pro absolventy základních škol, učilišť pro žáky s ukončenou základní školou v nižším, než v 9. ročníku a odborných učilišť pro žáky ze zvláštních škol.<sup>9</sup>

Střední odborná učiliště jsou celostátní zařízení poskytující výchovně vzdělávací proces zaměřený na přípravu odborných činností v různých dvouletých a tříletých učebních oborech, doplnění základního vzdělání v kurzech pro získání základního vzdělání a doplnění či rozšíření kvalifikace v jednotlivých vzdělávacích kurzech odborného zaměření.<sup>10</sup>

Druhou možností vzdělávání odsouzených je vzdělávání prostředním soukromých vzdělávacích institucí, tedy soukromých středních odborných učilišť. V současné době se ve věznicích v České republice nachází tři soukromá Střední odborná učiliště s různými obory vzdělávání. Jedná se o učiliště ve Věznici Vinařice, s detašovaným pracovištěm ve Věznici Nové Sedlo a ve Věznici Jiřice.<sup>11</sup>

---

<sup>8</sup> *Koncepce vězeňství do roku 2025*. [online]. [cit. 31-08-2016]. Praha: VS ČR, 2015. Dostupné na WWW: [https://www.vscr.cz/client\\_data/1/user\\_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce\\_vezenstvi.pdf](https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf)

<sup>9</sup> VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. s. 9. ISBN 80-238-4224-2.

<sup>10</sup> *Koncepce vězeňství do roku 2025*. [online]. [cit. 31-08-2016]. Praha: VS ČR, 2015. Dostupné na WWW: [https://www.vscr.cz/client\\_data/1/user\\_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce\\_vezenstvi.pdf](https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf)

<sup>11</sup> VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. s. 9. ISBN 80-238-4224-2.

## **2 Význam vzdělávacích aktivit v programu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody**

Věznice České republiky stanoví na základě komplexní zprávy odsouzeného vhodný program zacházení. Komplexní zpráva obsahuje psychologické, pedagogické, sociální a lékařské posouzení, hodnocení rizik, potřeb a jiných materiálů, které jsou dostupné k osobě odsouzeného. Program zacházení je stanoven s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.<sup>12</sup>

Při stanovování programů zacházení se odborní pracovníci zaměřují na minimalizaci identifikovaných rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páchání trestné činnosti po propuštění z VTOS. Program zacházení s odsouzenými se člení na pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Do pracovních aktivit programu zacházení s odsouzenými patří zaměstnávání, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice a pracovní terapie vedená zaměstnanci Vězeňské služby České republiky.

Do vzdělávacích aktivit programu zacházení s odsouzenými řadíme vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm, vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu a vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky. Podmínkou účasti na vzdělávacím programu je zdravotní způsobilost odsouzeného. Ředitel věznice může povolit volný pohyb mimo věznici k docházce do školy odsouzeným, kteří vykonávají trest ve věznici s dohledem, věznici s dozorem nebo věznici pro mladistvé. Ředitel věznice vytváří pro odsouzené zařazené do některé z forem vzdělávání vhodné prostorové a organizační podmínky pro studium. Odsouzení, kteří z důvodu propuštění z výkonu trestu nestihnou dokončit vzdělání, mají právo své studium dokončit v příslušné škole. Z dokladů o vzdělávání absolventa nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu odnětí svobody. Věznice při plnění povinné školní docházky odsouzených spolupracuje s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství.

---

<sup>12</sup> *Koncepce vězeňství do roku 2025*. [online]. [cit. 31-08-2016]. Praha: VS ČR, 2015. Dostupné na WWW: [https://www.vscr.cz/client\\_data/1/user\\_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce\\_vezenstvi.pdf](https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf)

Do speciálně výchovných aktivit programu zacházení spadá sociální, speciálně pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s odborným vzděláním. Speciálně výchovné aktivity jsou zaměřené zejména na oblast příčin a důsledků páchání trestné činnosti, rizika a kriminogenní potřeby, osobnost odsouzeného a jeho změnu postojů, myšlení a chování.

Do zájmových aktivit programu zacházení spadají formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. Programy zacházení s jednotlivými odsouzenými může schválit ředitel příslušné věznice, popřípadě zástupce ředitele v době jeho nepřítomnosti.<sup>13</sup>

## ***2.1 Formy vzdělávacích aktivit v programu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody***

Vězeňský systém můžeme chápat jako systém sociálních služeb. Využití služeb by mělo být zásadně dobrovolné. Základní přístup vězeňského systému k odsouzeným je diferenciovaný - zaměřený na základní programy, komplexní - zaměřený na celou osobnost odsouzeného a totální - probíhá 24 hodin denně.

Nabídku vhodných programů by měl personál zaměřovat právě na motivaci odsouzených k jejich využití. Hlavním pilířem programů zacházení je příprava odsouzených na život na svobodě. Hlavními cíli zacházení s odsouzenými jsou rozvoj zralého chování, odpovědné chování a akceptace následků. Do základních programů řadíme programy edukační, volnočasové, pracovní a tréninkově-terapeutické. Programy se mohou naplňovat individuálně nebo skupinově. Hlavním cílem edukačních programů v rámci vězeňské služby je zvýšení šance na integraci odsouzených do společnosti.

Aktivity volného času, práce a studium jsou integrální a významnou součástí lidí na svobodě. V každém zařízení Vězeňské služby České republiky je kladen důraz na výchovně - vzdělávací činnosti. V rámci výchovně-vzdělávacího procesu je odsouzeným umožněno dokončit povinnou školní docházku, vyučit se ve vybraných oborech, zaučit se ve vybraných oborech, studovat na střední škole, navštěvovat kurzy pro zvýšení či rozšíření rekvalifikace

---

<sup>13</sup> Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1999. [cit. 10. 09. 2016]. Dostupné na WWW: Dostupná z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

v dělnických profesích, s ohledem na budoucí poptávku profesí na trhu práce. Výchovně vzdělávací proces probíhá na základě zájmů a potřeb odsouzených. Vyučování probíhá denní nebo večerní formou. Mladiství se mohou vzdělávat pouze denní formou, dospělým odsouzeným lze denní studium umožnit v závislosti na okolnostech. Pokud odsouzení zároveň pracují i studují, jsou pro ně zřízeny večerní kurzy. Odsouzení, kteří se zúčastní denní formy základního a odborného vzdělání mají status pracujících odsouzených. Z metodického, personálního a ekonomického hlediska spolupracuje VS ČR v rámci základního vzdělávání odsouzených s resortem školství a v rámci rekvalifikací s resortem práce a sociálních věcí.

Volnočasové programy jsou však pro většinu odsouzených ve výkonu trestu značným problémem. Tento problém je způsoben především nedostatkem motivace a potřebných znalostí a dovedností. Odsouzeným je poskytnuta široká nabídka volnočasových programů. Jedná se například o kulturní, jazykové či sportovní programy. Odsouzení jsou velkou měrou k naplňování těchto programů motivováni personálem. Ve většině případů navazuje vězeňská služba spolupráci s mimovězeňskými institucemi. Při vytváření volnočasových programů se klade důraz na činnosti, které svým charakterem pozitivně formují osobnost odsouzených, rozvíjí tvořivost a pozitivní vztah k okolí. Volnočasové programy formují především volní vlastnosti jedince, kterými jsou odpovědnost, vytrvalost, rozvážnost, spolehlivost, sebeovládání.

Pracovní programy slouží především k resocializaci odsouzených. Hlavními cíli pracovních programů pro odsouzené je získat pracovní dovednosti, které mohou následně uplatnit na trhu práce po propuštění z VTOS. Pracovní podmínky odsouzených jsou stanoveny v Zákoníku práce č. 262/2006 Sb. Odsouzení se zařazují do pracovního programu s přihlédnutím k jejich tělesným a duševním schopnostem stanovených vězeňským praktickým lékařem. Zaměstnavatelem odsouzených mohou být vězeňská zařízení nebo soukromé subjekty. Pracovní činnosti odsouzených ve věznicích přispívají k chodu vězeňských zařízení. Odsouzení mohou vykonávat pracovní činnost jako pracovníci pro úklidové práce v kuchyni nebo na zahradě.

Organizace využívají metody, které se běžně používají ve společnosti. Odměna za práci se řídí platnými normami. Z výplaty si odsouzení povinně hradí výživné, ubytování a dluhy. Zbylá část z výplaty jim zůstává jako kapesné. Tímto způsobem se odsouzení učí hospodařit s nabytými penězi, což jim pomůže při lepší adaptaci na život na svobodě.

Tréninkové terapeutické programy využívají při své práci s odsouzenými širokou škálu technik. Jedná se např. o sociální výcvik, poradenství a krizovou intervenci. Odborní pracovníci tréninkových terapeutických programy využívají individuální či skupinovou psychoterapii. Hlavním cílem specializovaných programů je získání sociálních dovedností, naučit se řešení při konfliktních situacích, vzniklých sociálních situací apod. Tréninkové terapeutické programy jsou zaměřeny na skupiny odsouzených s asociální poruchou osobnosti, s návykovým chováním, agresivním chováním a na odsouzené s mentální retardací.<sup>14</sup>

## ***2.2 Plnění programu zacházení ve Věznici Vinařice***

Na program zacházení ve Věznici Vinařice vzájemně spolupracuje speciální pedagog, psycholog, vychovatel – terapeut, sociální pracovník, vychovatel a pedagog volného času.

Speciální pedagog v programech zacházení s odsouzenými vede průběžnou speciálně výchovnou anebo vzdělávací aktivitu v rozsahu minimálně jedenkrát týdně, sleduje četnost a kvalitu účasti odsouzených v konkrétní aktivitě a registruje případné nevhodné změny v jejich chování. Vhodné změny naopak podněcuje a upevňuje. Mezi další práci speciálního pedagoga spadá informování odsouzených v nástupním oddělení o nabídce současných aktivit, které nadále využívá při návrhu na umístění odsouzených po ukončení jejich pobytu v nástupním oddělení a vedení seznamů aktivit v rámci programů zacházení, který vyvěšuje na svěřených oddílech.

Práce psychologa v programech zacházení je stejná jako u speciálního pedagoga a rozšířená o realizaci individuální a skupinové terapie podle specifické kategorie odsouzených a povahy daného případu.

Vychovatel-terapeut v programech zacházení s odsouzenými vede výcvikové, terapeutické, psychoterapeutické a další skupinové aktivity, které jsou zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů, vede nejméně jednu terapeutickou aktivitu zaměřenou na práci s trestnou činností a jednu terapeutickou aktivitu zaměřenou na redukci poruchy nebo závislosti. Dále je práce vychovatele-terapeuta zaměřená na realizaci individuální a skupinové terapie a speciální výchovné aktivity. Pokud je vychovatel-terapeut zařazen ve specializovaném oddělení nebo terapeutické bezdrogové zóně vede zde individuální a skupinové terapie přednostně. V neposlední řadě sleduje četnost a kvalitu účasti odsouzených zařazených v konkrétní aktivitě

---

<sup>14</sup> Koncepce rozvoje vězeňství v ČR, Příloha časopisu české vězeňství č. 1/1998. 2. Vydání. Praha. s. 34–39.

a registruje případné negativní změny v chování odsouzených jako speciální pedagoga a psycholog.

Práce sociálního pracovníka je stejná jako u speciálního pedagoga a psychologa a rozšířená o speciálně výchovné nebo vzdělávací aktivity oblastech sociálně-právního poradenství. V rámci individuálního a skupinového zacházení s odsouzenými má práce sociálního pracovníka charakter sociální terapie, která směřuje k sociální rehabilitaci.

Vychovatel v programech zacházení s odsouzenými vede dvě průběžné aktivity, jednu vzdělávací a jednu zájmovou, v rozsahu minimálně jedenkrát týdně, plánuje aktivity odsouzených v průběhu celého týdne včetně dnů pracovního volna a klidu, vede vzdělávací aktivitu s odsouzenými v nástupním oddělení z oblasti získávání znalostí zákonů, předpisů a norem týkající se VTOS a podílí se na organizaci komunitního setkávání, setkání se zástupci státních a nestátních institucí. Dále se vychovatel podílí na pracovní, vzdělávací a zájmové činnosti, vede odsouzené k sebeobslužné činnosti a upevňování každodenních návyků ve výstupním oddělení a sleduje četnost a kvalitu účasti odsouzených zařazených v konkrétní aktivitě a registruje případné negativní změny v chování odsouzených.

Pedagog volného času v programech zacházení vede s odsouzenými nejméně čtyři průběžné aktivity, realizuje ve skupinové nebo individuální formě vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a sebeobslužné aktivity pro odsouzené, realizuje aktivity rozložené během celého dne, v průběhu celého týdne, včetně dnů pracovního volna a klidu, kdy se organizují především hromadné sportovní akce a turnaje. Mezi další práci pedagoga volného času spadá provádění informační a konzultační činnosti v oblasti zájmového vzdělávání odsouzených a vedení skladu potřeb k rukodělné, sportovní, kulturní a sebeobslužné činnosti.

Vychovatelé, pedagogové volného času zpracovávají pro každou svoji samostatnou aktivitu s odsouzenými projekt, který předkládají k vyjádření speciálnímu pedagogovi. Speciální pedagog svůj projekt předává ke schválení vedoucímu pracovníkovi oddělení výkonu trestu. Vedoucí výkonu trestu dále předává projekt se svým stanoviskem řediteli věznice.

Pedagogové volného času zpracovávají každý týden časový rozvrh aktivit, ve kterém uvádějí všechny plánované aktivity, včetně aktivit konaných ve dnech pracovního volna, pracovního klidu a o svátcích. Časový rozvrh aktivit dále předávají vedoucímu oddělení výkonu trestu. Účast odsouzených na aktivitách programu zacházení je povinná v rozsahu stanoveného

programu zacházení. Aktivita programů zacházení se konají za přímého vedení příslušného zaměstnance Věznice Vlnáře. Speciálně výchovné aktivity, které směřují k rozvoji samostatnosti a odpovědnosti odsouzených, a které vyžadují částečný podíl samostatné práce odsouzených bez přímého vedení vedoucího aktivity, se mohou konat v době osobního volna odsouzeného, přičemž podíl samostatné práce odsouzených při takovéto aktivitě nepřesahuje polovinu celkové časové dotace aktivity. Vedoucí aktivity samostatnou práci v rámci individuální a skupinové práce s odsouzenými pravidelně vyhodnocuje.

Hodina aktivity trvá jednu vyučovací hodinu, tedy 45 minut, pokud v projektu aktivity není stanoveno jinak. Terapeutická hodina trvá 90 minut, z toho je přímé práce s odsouzenými věnována polovina této doby. Prostory určené ke konání aktivity jsou v souladu s časovým rozvrhem řízených aktivit programu zacházení.

Počet odsouzených v jedné aktivitě se odvíjí od zaměření činností a kapacitních možností učeben. Počet odsouzených ve speciální výchovné aktivitě je zpravidla 5 a více odsouzených, ve vzdělávací a pracovní aktivitě zpravidla nejméně 10 odsouzených a v zájmové sportovní aktivitě zpravidla nejméně 15 odsouzených.

Cílem jednotlivých aktivit je přispívat k naplnění stanoveného cíle programů zacházení. K realizaci aktivit s odsouzenými v programech zacházení využívají vedoucí aktivit všeobecné a odborné znalosti a dovednosti v oblastech společenského vědění, hudby, literatury, umění, historie apod., nebo rozšířené znalosti získané absolvováním kurzů či samostudiem. Ke zvýšení zájmu odsouzených o účast v aktivitách lze využít i další zaměstnance věznice, jakými jsou například zdravotní personál, právník, duchovní apod.<sup>15</sup>

---

<sup>15</sup> Nařízení ředitele Věznice Vlnáře č. 58, kterým jsou stanoveny zásady zacházení s odsouzenými. (neveřejné)

### 3 Specializovaná oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody

Jedním ze záměrů Vězeňské služby České republiky je diferenciací odsouzených dle specifických rizik. Na základě vyjádření tohoto záměru byla ve věznicích zřízena specializovaná oddělení, jejichž hlavním cílem je snížit kriminogenní rizika, tedy omezovat a snižovat nebezpečnost recidivy u rizikových pachatelů trestné činnosti, která umožní jejich reintegraci do společnosti.

V rámci specializovaných oddělení byl stanoven jednotlivý standard odborného zacházení. Tento standard se skládá ze tří částí, a to z části obecné, z části společné všem specializovaným oddělením a z části specifické, která blíže popisuje specifika jednotlivých oddělení.

Odsouzení ve specializovaných odděleních mají stanoven rozšířený program zacházení, obvykle v rozsahu 21 hodin týdně. Klíčovým faktorem programů zacházení je terapeutické působení, které je zaměřené na utváření a posílení sebnáhledu, změnu rizikových postojů, hodnot, vzorců myšlení a chování směrem k sociálně žádoucím formám.<sup>16</sup>

„Specializovaná oddělení se člení na následující typy:

- a) pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování, kteří jsou zapojeni do skupinového terapeutického působení. Možné typy těchto specializovaných oddělení jsou:
  - 1. specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování (tj. s poruchou osobnosti),
  - 2. specializovaná oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek,
  - 3. specializovaná oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací
- b) b) pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování, kteří se nejsou schopni zapojit do skupinového terapeutického působení. Možné typy těchto specializovaných oddělení jsou:

---

<sup>16</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 38–93.

- specializovaná oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování, kteří nejsou schopni zapojení do skupinového terapeutického působení,
- c) pro výkon ochranného léčení. Možné typy těchto specializovaných oddělení jsou:
1. specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického,
  2. specializované oddělení pro výkon ochranného léčení sexuologického,
  3. specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protialkoholního a patologického hráčství,
  4. specializované oddělení pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství.<sup>17</sup>

### ***3.1 Specializovaná oddělení pro odsouzené se zdravotním postižením***

Specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených se zdravotním postižením je zřízeno v souladu s ustanovením Zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. a v souladu se Řádem výkonu trestu, který upravuje Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Hlavními úkoly specializovaného oddělení pro výkon trestu jsou minimalizovat možnost zneužívání odsouzených se somatickým a mentálním postižením, tedy zajistit těmto odsouzeným bezpečné prostředí ve VTOS, omezit konflikty mezi odsouzenými s mentálním postižením a snažit se za spolupráce vězeňského odborného personálu předcházet výskytu problémů těchto jedinců, zlepšit formy komunikace mezi odsouzenými a pomoci jim začlenit se do kolektivu intaktních odsouzených. Mezi další neméně důležité úkoly spadá pomoc se zátěží, která je spojena s návratem do původního sociálního prostředí po propuštění z VTOS a zabezpečení odsouzeným rovné podmínky pro řádný výkon trestu.

Podle ustanovení vnitřního řádu jsou do specializovaných oddělení zařazováni odsouzení, kteří vyžadují specifické výchovné metody, v tomto případě se jedná o odsouzené s mentální retardací. Další skupinu osob tvoří odsouzení, kteří mají somatické postižení, popřípadě jsou tělesně oslabeni a nejsou schopni vykonávat trest odnětí svobody v kolektivech intaktních odsouzených se standardním režimem. Poslední skupinu tvoří

---

<sup>17</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 41.

odsouzení, kteří jsou možným objektem psychického či fyzického násilí nebo kteří měli opakované psychické problémy v průběhu výkonu trestu.

Odsouzení s mentální retardací jsou do specializovaného oddělení zařazováni na základě rozhodnutí ředitele příslušné věznice. Ředitel věznice zařazuje odsouzené do specializovaného oddělení na základě návrhu lékaře, pedagoga a psychologa. Podněty pro zařazení odsouzeného do specializovaného oddělení mohou příslušným pracovníkům navrhopat všichni zaměstnanci věznice. Vedoucím specializovaného oddělení je speciální pedagog. Dalšími pracovníky jsou vychovatel, sociální pracovník a psycholog. Do základního působení odborných pracovníků specializovaného oddělení, při práci s odsouzenými s mentálním postižením, spadá komunitní systém, individuální terapie, skupinová psychoterapie atd.

Specializovaná oddělení pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací jsou zřízena ve Věznici Heřmanice a ve Věznici Vinařice, pro odsouzené muže zařazené ve věznici s ostrahou a ve Věznici Karviná, pro odsouzené muže zařazené ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Odsouzení s kombinovaným psychickým a fyzickým postižením jsou v některých případech zařazováni do specializovaných oddělení pro pracovně nezařaditelné. Hlavním cílem do specializovaných oddělení pro pracovně nezařaditelné je diferenciované zacházení s odsouzenými s ohledem na jejich věkové a zdravotní zvláštnosti. Programy zacházení jsou zaměřené na oblast vzdělávací, terapeutickou a zájmovou. U těchto odsouzených je uplatňován individuální přístup, zaměřen na individuální potřeby jedince, za využití psychoterapeutických prvků. Do specializovaných oddělení pro pracovně nezařaditelné jsou umísťováni odsouzení starší 65 let v případě, že si sami nezažádají o zařazení do zaměstnání, odsouzení, kteří byli uznáni plně invalidními a odsouzení, jejichž zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení. Specializovaná oddělení pro pracovně nezařaditelné se nachází např. ve Věznici Kuřim a Ostrov pro odsouzené muže zařazené ve věznici s ostrahou. Dále se tato oddělení nachází ve Věznici Světlá nad Sázavou, pro odsouzené ženy zařazené ve věznici s dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou či Věznici Řepy pro odsouzené ženy zařazené ve věznici s dohledem a dozorem.<sup>18</sup>

---

<sup>18</sup> VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mentálně postižení pachatelé*. Praha: Příloha časopisu České vězeňství č. 6/2005, 2005. s. 22–24. ISBN 1213-9297.

### ***3.2 Kritéria zařazování odsouzených se zdravotním postižením ve specializovaném oddělení ve Věznici Vinařice***

Ve Věznici Vinařice jsou odsouzení se zdravotním handicapem či oslabením zařazeni ve Specializovaném oddělení pro výkon trestu od roku 2004. Na základě nového nařízení NGŘ 42/2009 o stanovení pravidel pro zřizování a činnost oddělení specializovaného pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování došlo ke změně a od roku 2009 jsou ve specializovaném oddělení pro výkon trestu zařazeni pouze odsouzení s intelektovým deficitem. Jedná se o odsouzené, kteří mají dle 10. revize mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10), kterou vydává Světová zdravotnická organizace (WHO) lehkou mentální retardaci – IQ 69–50, případně středně těžkou mentální retardaci – IQ 49–35. Dále se jedná o odsouzené s intelektem v subnormě, kdy hraniční pásmo defektu dosahuje 79–70 IQ, ve spojení se sociální maladaptací, odsouzené s poruchou intelektu vlivem demence, na základě poškození centrálního nervového systému, především toxicky (léky a alkoholem), epileptickými záchvaty a infekcemi. A v neposlední řadě se jedná o odsouzené s pseudooligofrenií, tedy nedostatečným rozvojem intelektových schopností na bázi výchovné a kulturní zanedbanosti, která vznikla následkem stimulační deprivace. U odsouzených zařazených ve specializovaném oddělení ve Věznici Vinařice se mohou kromě snížených intelektových schopností objevit i jiné vlastnosti, které svým charakterem přispívají k výskytu nežádoucího chování. Jedná se např. o snížený smysl pro odpovědnost, nedostatečně rozvinuté procesy sebeovládání, neadekvátní hodnocení vlastních možností, emocionálních reakcí na situační podněty, omezená anticipace důsledků svého jednání. Všechny tyto vlastnosti spolu s intelektovým deficitem zapříčiňují špatné rozlišení etických pojmů a tím i morální rozvoj jedince. Tento jev komplikuje jednu ze základních podmínek, a tou je opětovné začlenění jedince do majoritní společnosti.

Zaměstnanci podílející se na chodu specializovaného oddělení včetně vedoucího lékaře, tvoří také odbornou komisi, která navrhuje zařazování a vyřazování odsouzených s intelektovým deficitem na specializované oddělení. Na chodu specializovaného oddělení se podílí vychovatel, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník a terapeut.<sup>19</sup>

Odsouzení podstoupí před zařazením ve specializovaném oddělení vstupní vyšetření. Na základě vyšetření je sepsána vstupní zpráva, která je následně umístěna do dokumentace

---

<sup>19</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 72–73.

odsouzeného. Každé čtvrtletí je v rámci Programu zacházení na odsouzené vypracované hodnocení dle stanovených cílů. Hodnocení vychází ze sběru dat a poznatků zaměstnanců, z rozhovorů, pozorování o chování odsouzených. Na základě sběru dat je vypracována kvantitativní a kvalitativní analýza. Hodnocení se skládá ze změny postojů, náhledů na trestnou činnost a naplňování terapeutických fází. Konkrétně zaměstnanci analyzují trávení volného času odsouzených, jak reagují odsouzení na různé vzniklé sociální situace, jak dokáží ovládat své emoce. Vyhodnocují se posuny, které vedly ke zlepšení i odsouzených i problémy, které vedly k nenaplnění stanovených cílů. Hodnocení probíhá ve složení všech zaměstnanců, kteří pracují s odsouzenými ve specializovaném oddělení, na průběžných poradách zaměstnanců. Před ukončením odsouzeného ze specializovaného oddělení vypracovává tým zaměstnanců výstupní hodnocení. Kapacita tohoto oddělení je v současné době stanovena pro dvacet odsouzených.<sup>20</sup>

### ***3.3 Odborné zacházení s odsouzenými se zdravotním postižením ve Věznici Vinařice***

Odborné zacházení s odsouzenými se zdravotním postižením je důležité z toho důvodu, že u této skupiny hrozí z důvodu špatného maladaptivního chování a omezeného chápání trestného činu opětovné porušení zákona.<sup>21</sup>

Hlavními cíli terapeutického zacházení jsou:

- „snížení rizik páčání trestné činnosti,
- zlepšení vzájemné komunikace mezi odsouzenými,
- příprava na jejich návrat do civilního života,

Díličí cíle:

- získání náhledu na trestný čin,
- orientace v sociálních vztazích,
- umožnění pozitivní zkušenosti v širších sociálních interakcích,
- pěstování kladných morálních vlastností,
- zlepšení či zdokonalení postižených funkcí,
- snaha o úpravy sociálních a pracovních vztahů,
- zvýšení sebedůvěry,

---

<sup>20</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 78–79.

<sup>21</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 75.

- posilování schopnosti empatie a kontroly nad impulzy,
- emocionální a volní rozvoj.<sup>22</sup>

Program zacházení s jedinci se zdravotním postižením je realizován prostřednictvím metod a intervencí, které jsou přizpůsobeny potřebám každého jednotlivce. Jedná se o speciálně výchovné aktivity, jejichž základem je praktické osvojování sociálních a pracovních dovedností. Mentálně retardovaní pachatelé získávají prostřednictvím metod a intervencí řád života, na základě kterého jsou lépe připraveni na běžný život po opuštění výkonu trestu. Na specializovaném oddělení jsou využívány reedukační metody zaměřené především na zlepšování činností, zdokonalování kognitivních funkcí a úpravu sociálních a pracovních vztahů. Zacházení se skupinou jedinců se zdravotním postižením prospívá také pravidelný denní řád, který umožňuje systematickou práci s využitím různých pedagogických a terapeutických metod.

Náplň práce s odsouzenými s mentální retardací obsahuje skupinovou a individuální terapii. V rámci skupinové terapie je vytvořena terapeutická skupina. Terapeutická skupina využívá při svých činnostech skupinové techniky, které svým charakterem reagují na aktuální složení skupiny. Stěžejním prostředkem terapeutické skupiny je působení na změnu postojů jedinců a vytváření motivace k aktivnímu přístupu k vlastnímu životu. Skupinová terapie je nejvíce využívaná forma terapie s odsouzenými s mentální retardací ve Věznici Vlnáře.

Individuální terapie je oproti skupinové terapii zaměřena na situaci klienta, kterou prožívá jako zátěžovou či ohrožující. Individuální terapie probíhá na základě individuálních potřeb jedince a jeho psychického stavu. Příslušný pracovník podporuje kompetence odsouzeného do takové míry, aby dokázal při nepříznivé situaci konstruktivně zapojit své vlastní schopnosti, které následně využije při jejím řešení.

Další náplní práce s odsouzenými jsou pracovní činnosti. Při pracovních činnostech provádějí odsouzení tělesnou či duševní aktivitu, která vede kromě emocionálního potěšení a psychického napětí také k procesu seberealizace.

Nedílnou součástí terapeutického programu ve specializovaném oddělení je komunitní systém, který je důležitým nástrojem sociálního učení. Nejdůležitějším prvkem komunity je

---

<sup>22</sup> JIŘÍČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 74.

režim, který je nedílnou součástí terapeutického procesu. Smyslem komunitního režimu je vést odsouzené k přizpůsobení se požadavkům většiny, sounáležitosti a odpovědnosti k ostatním odsouzeným. V následném civilním životě je smyslem komunitního režimu ve specializovaném oddělení výkonu trestu uvědomění si běžné reality a získání sociálních dovedností pro běžný život. Za režim komunity mají odpovědnost odborní zaměstnanci a vychovatelé.<sup>23</sup>

### ***3.4 Spolupráce specializovaného oddělení a Středního odborného učiliště ve Věznici Vinařice***

Specializované oddělení ve výkonu trestu spolupracuje se středním odborným učilištěm od roku 2013. V témže roce vzniklo při SOU speciálně pedagogické centrum. Na základě spolupráce byla vytvořena speciální třída učebního oboru práce ve stravování. Do speciální třídy byli na základě komplexní diagnostiky, speciálně pedagogické a psychologické, zařazeni žáci převážně s mentálním postižením. Do speciální třídy bylo ve školním roce 2013–2014 zařazeno 15 odsouzených s mentálním postižením. Do speciální třídy byli zařazováni odsouzení s lehkým mentálním postižením, s tělesným a smyslovým handicapem a se sociálním znevýhodněním. V roce 2014–2015 byla při speciálně pedagogickém centru zřízena Praktická škola dvouletá. Do Praktické školy dvouleté byli zařazováni odsouzení se středně těžkou mentální retardací a lehkou mentální retardací společně se zdravotním postižením. Ve školním roce 2014–2015 navštěvovalo speciální třídu 13 odsouzených a Praktickou školu dvouletou 4 odsouzení. U odsouzených, kteří byli zařazeni do speciální třídy a Praktické školy dvouleté došlo ke zlepšení ve smysluplném vyplnění jejich volného času, ve zvyšování gramotnosti, především v oblasti trivia, v rozvoji komunikačních schopností, schopnosti myšlení, paměti a koncentrace pozornosti, v rozvoji vytrvalosti a volných vlastností, v rozvoji manuálních činností, v posilování sociální adaptace a ve zlepšování sociálních vztahů na odděle.<sup>24</sup>

---

<sup>23</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 75–78.

<sup>24</sup> JIŘIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 76.

## 4 Soukromé Střední odborné učiliště ve Věznici Vinařice

Střední odborné učiliště bylo prvním vzniklým soukromým učilištěm, které se nachází v prostředí výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Vinařice. Střední odborné učiliště, se sídlem ve Věznici Vinařice bylo zřízeno na základě rozhodnutí Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy v roce 2007. Účel a předmět činnosti školské právnické osoby je vymezen zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Statutárním orgánem školské právnické osoby je ředitel, který v souladu se školským zákonem a dalšími orgány školské právnické osoby, kterým je školská rada, rozhoduje ve věcech školské právnické osoby.<sup>25</sup> Organizační strukturu středního odborného učiliště tvoří ředitel školy, zástupci ředitele Věznice Vinařice a Nové Sedlo, jejichž hlavní náplní práce je zodpovídat za činnost středního odborného učiliště v době nepřítomnosti ředitele a zajišťovat součinnost SOU se zástupci VS ČR Věznice Vinařice a Nového Sedla, zástupce ředitele pro odborný výcvik a závěrečné zkoušky, administrativního pracovníka, pedagogických pracovníků a asistentů pedagoga.

Pedagogický sbor SOU Vinařice se skládá z kvalifikovaných pedagogických pracovníků dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Pedagogičtí pracovníci splňují kvalifikaci akreditovaným vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, popřípadě vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu s pedagogickým zaměřením či dalším středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu v oboru s pedagogickým zaměřením. Pedagogičtí pracovníci se dále vzdělávají ve studijních programech celoživotního vzdělávání, například v programu speciální pedagogika. Pedagogický sbor je složen z pedagogických pracovníků s dlouholetou praxí nejen ve školství, ale i ve výchovném poradenství či v sociálních službách.

Střední odborné učiliště ve Věznici Vinařice vzniklo pro osoby, tedy odsouzené nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody. Veškerá činnost SOU je financována ze školského normativu, ze kterého jsou žákům hrazeny výdaje na školní pomůcky, jakými jsou například sešity, tužky, vybavení učeben pro výuku či vybavení učeben pro odborný výcvik. Střední odborné učiliště motivuje žáky, kteří se přihlásili do SOU za účelem dalšího

---

<sup>25</sup> Zřizovací listina Středního odborného učiliště 2007 (neveřejné)

sebevzdělávání věcnými odměnami ze školského normativu jak za výsledky ve škole, tak za výsledky ve volném čase.

Střední odborné učiliště navštěvují zletilí žáci ve věku od 18 do 67 let. SOU realizuje právo na vzdělání bez ohledu na národní a sociální původ, náboženského vyznání, věku, úroveň předchozího vzdělání či zdravotního stavu. Hlavními cíli SOU jsou posílení pracovních návyků žáků formou účasti na vzdělávání, zvyšování gramotnosti a následné kvalifikace, která je nezbytná pro uplatnění se na otevřeném trhu práce, posilování sociální adaptace, rozvoj komunikačních dovedností, koncentrace pozornosti a posílení a rozvoj osobnostních dispozic, které povedou k resocializaci a pomohou k lepšímu návratu do civilního života.

Díličními cíli školy je vytvořit podnětné prostředí, využívat pozitivní motivace, využívat forem alternativní komunikace a strukturovaného učení, komunikace prostřednictvím výpočetní techniky, cvičení samostatnosti, schopnosti soužití s jinými lidmi a orientace v sociálním prostředí, rozšiřování a prohlubování poznatků získaných v základním vzdělávání, upevňování a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, zkvalitnění jejich vědomostí, dovedností a formování jejich postojů, podněcování tvořivého myšlení, zaměření na praktické činnosti – sebeobsluhu, hygienu, šití a vaření, nácvik vytrvalosti v pracovních činnostech, osvojování poznatků a pracovních postupů, vytváření odpovědného přístupu k plnění svých povinností a respektování stanovených pravidel, rozvíjení tělesných a duševních schopností a dovedností žáků, rozvíjení individuálních schopností žáků v zájmových kroužcích apod.<sup>26</sup>

#### ***4.1 Vzdělávání žáků ve Středním odborném učilišti Vinařice***

Žáci SOU Vinařice se mohou přihlásit na učební obory kategorie „E“, které umožňují dokončení vzdělání žáků, kteří mají snížené studijní předpoklady. Žáci se mohou přihlásit na dvouletý učební obor Provozní služby, Práce ve stravování, na který navazuje třetí ročník učebního oboru Stravovací a ubytovací služby. Dále se žáci mohou přihlásit do třetího ročníku učebního oboru Zahradnická výroba, Zahradnické práce, Zednické práce a Malířské práce.<sup>27</sup>

Žáci se mohou přihlásit ke studiu za předpokladu, že mají splněnou povinnou školní docházku, popřípadě úspěšně ukončené základní vzdělávání před splněním povinné školní

---

<sup>26</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015-2016 (neveřejné)

<sup>27</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015-2016 (neveřejné)

docházky. Podmínkou pro zařazení žáka na jeden z učebních oborů SOU Vinařice je podání přihlášky podle § 60 školského zákona č. 561/2004 Sb., vyhláškou MŠMT č. 671/2004 Sb. a nařízením vlády č. 689/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Další podmínkou přijetí ke studiu je zdravotní způsobilost žáka. Zdravotní způsobilost žáka posuzuje vězeňský lékař.

Výuka probíhá na základě Školských vzdělávacích programů podle jednotlivých učebních oborů. Žáci se vzdělávají v denní formě studia. Výuka je rozdělena na teoretickou a praktickou. Součástí praktické výuky je Odborný výcvik, který je rozdělen do několika skupin podle počtu žáků ve třídách. Odborný výcvik probíhá v učebnách odborného výcviku a učebnách stolničení. Teoretická výuka probíhá v učebnách pro teoretickou výuku hromadnou, individuální nebo skupinovou formou. Výuka probíhá prostřednictvím výkladu, vysvětlování, procvičování, rozhovoru a dalších forem podle jednotlivých učebních oborů.

Vzdělávání učebních oborů je ukončeno závěrečnou zkouškou, která je organizována podle platných právních předpisů a skládá se z písemné zkoušky, praktické zkoušky z odborného výcviku a ústní zkoušky z odborných předmětů. Výstupem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Po úspěšném absolvování studia a propuštění z výkonu trestu mohou být žáci dle vystudovaného učebního oboru pracovně zařazeni zejména v pracovištích zaměřených na uvedené odbornosti. Veškerá další ustanovení, jakými jsou práva a povinnosti žáků, pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků, hodnocení chování žáků, omlouvání žáků nebo sankční opatření jsou vymezena ve školním řádu SOU.<sup>28</sup>

## ***4.2 Speciálně pedagogické centrum a pedagogicko-psychologická poradna při Středním odborném učilišti Vinařice***

V roce 2013 vydal Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje na základě splnění všech náležitostí SOU Vinařice rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol a školských zařízení. Speciálně pedagogického centra se sídlem Vinařice. Žádost splnila všechny náležitosti § 148 školského zákona.<sup>29</sup>

Mezi standardní služby speciálně pedagogického centra patří podle školského zákona zjišťování připravenosti dětí se zdravotním postižením na povinnou školní docházku,

---

<sup>28</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015–2016 (neveřejné)

<sup>29</sup> Rozhodnutí krajského úřadu Středočeského kraje o zápisu Speciálně pedagogického centra do rejstříku škol a školských zařízení (neveřejné)

zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáků ve spolupráci s dalšími odborníky, např. lékařem, psychologem atd., zpracovávání odborných podkladů pro nastavení podpůrných opatření žáka, zajišťování speciálně pedagogické péče pro děti se zdravotním postižením, které se vzdělávají ve škole běžného typu, nebo kterým je stanoveno jiné plnění povinné školní docházky, vykonávání komplexní diagnostiky, tzn. Speciálně pedagogické a psychologické, poskytování poradenské pomoci pro žáky i jejich zákonné zástupce zaměřené na pomoc při překonávání problémů ve vzdělávání, poskytování metodické pomoci škole atd.<sup>30</sup>

Hlavními činnostmi Speciálně pedagogického centra ve Vinařicích jsou především diagnostika žáků za použití doporučených standardizovaných diagnostických nástrojů, na jejichž základě jsou žáci umísťováni do tříd, zpracování dokumentace žáka (zpráva z vyšetření, doporučení k integraci, doporučení k IVP), tvorba individuálního vzdělávacího plánu, spolupráce s učiteli a asistenty pedagoga či konzultace a poradenství.<sup>31</sup>

SPC Vinařice používá při komplexním vyšetření následující diagnostické nástroje. Při psychologickém vyšetření používá školní psycholog Test kognitivních schopností WJ IE II., Kresba postavy, Baum test, pozorování, rozhovor a studium dostupné dokumentace. Při speciálně pedagogické diagnostice používá školní speciální pedagog Reverzní test, Test obkreslování, Orientační test školní zralosti, Test cesty, Test koncentrace pozornosti, Paměťový test učení, Zkouška čtení a další. Na činnosti speciálně pedagogickém centra se podílí speciální pedagogové, psychologové, výchovný poradce, sociální pracovník, pedagogičtí pracovníci a asistenti pedagoga.

Klienty SPC jsou žáci SOU Vinařice se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří absolvovali základní školu speciální, dříve zvláštní školu nebo základní školu praktickou, dříve pomocnou školu a na primárních školách dosahovali spíše průměrného až podprůměrného prospěchu. Většina žáků středního odborného učiliště má povinnou školní docházku ukončenou v nižších ročnících. Ve většině případů a vzhledem ke specifickému prostředí se jedná o žáky pocházející z dysfunkčního rodinného prostředí nebo z ústavní či ochranné výchovy. SPC eviduje v letošním školním roce cca 62 klientů se speciálními

---

<sup>30</sup> Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, In *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 172–173.

<sup>31</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015 – 2016 (neveřejné).

vzdělávacími potřebami. Klienti speciálně pedagogického centra jsou především jedinci s více vadami.

V roce 2015 vydal Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje rozhodnutí o zápisu Pedagogicko-psychologické poradny Vinařice do rejstříku škol a školských zařízení. Činnost Pedagogicko-psychologické poradny vykonává SOU Vinařice.<sup>32</sup> Pedagogicko-psychologická poradna je zřízena pro klienty, žáky SOU, kteří se z důvodu neprokázaného zdravotního postižení nemohou vzdělávat ve speciálních třídách či Praktické škole dvouleté. Jedná se především o žáky sociálně znevýhodněné s intelektem v subnormě, kdy hraniční pásmo defektu dosahuje 79–70 IQ.<sup>33</sup>

Základní standardní činnosti pedagogicko-psychologické poradny jsou podle školského zákona individuální nebo skupinová komplexní diagnostika školní zralosti, komplexní diagnostika žáků základních a středních škol s problémy při adaptaci na školní prostředí, komplexní diagnostika žáků se vzdělávacími problémy, specifickými poruchami učení a žáků s výchovnými problémy, se specifickými poruchami chování. Dále jsou služby pedagogicko-psychologické poradny zaměřené na skupinovou a individuální diagnostiku žáků základních, středních a vyšších škol při volbě dalšího vzdělávání nebo budoucího povolání a individuální komplexní diagnostiku žáků mimořádně nadaných. Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje také reedukaci žáků s podpůrnými opatřeními, především žáků se specifickými poruchami učení a chování, jejichž intenzita vyžaduje mimořádně náročnou speciálně pedagogickou péči.

Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje poradenskou intervenci, osobní i telefonickou, pro žáky mateřských, základních a středních škol a jejich zákonným zástupcům, kteří se ocitli v krizové životní situaci. Pedagogická intervence je zaměřená na individuální pomoc při zpracování krize různého charakteru, která může negativně ovlivnit vzdělávání žáka. Včasná poradenská péče je zaměřená na žáky, kteří mají problémy s nerovnoměrným vývojem, s obtížemi v adaptaci na školní prostředí, s osobnostními, sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním atd.

Ve vztahu k zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům školy poskytuje pedagogicko-psychologická poradna metodické vedení při uplatňování podpůrných opatření

---

<sup>32</sup> Rozhodnutí krajského úřadu Středočeského kraje o zápisu Pedagogicko-psychologické poradny do rejstříku škol a školských zařízení (neveřejné)

<sup>33</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015–2016 (neveřejné).

ve vzdělávání žáka, rozvoj komunikace a následný rozvoj čtenářských dovedností, rozvoj percepčních oblastí a rozvoj hrubé a jemné motoriky v souladu s plněním školských vzdělávacích programů.

Pedagogicko-psychologické poradny se dále podílí na metodické pomoci při tvorbě preventivních programů školy, pomáhají s metodickým vedením výchovných poradců, školních metodiků prevence a dalších pedagogických pracovníků školy, při tvorbě plánů pedagogické podpory a vede odborné konzultace s pedagogickými pracovníky školy.<sup>34</sup>

Pedagogicko-psychologická poradna ve Věznici Vinařice zaměřuje svoji činnost na žáky se specifickými poruchami učení a chování. Na každého žáka je vypracován ve spolupráci třídního učitele a odborného pracovníka plán pedagogické podpory s ohledem na druh potíží žáka. Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje nejčastěji poradenství a konzultace žákům s osobnostními a sociálně-vztahovými problémy.<sup>35</sup>

#### ***4.3 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice***

V roce 2014 podalo Speciálně pedagogické centrum při SOU Vinařice žádost na Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje o zřízení třídy pro žáky se zdravotním postižením. Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje vydal podle všech předložených podkladů, na základě ustanovení § 16 školského zákona, souhlas se zřízením jedné speciální třídy pro žáky se zdravotním postižením. V témže školním roce byla zřízena speciální třída pro žáky se zdravotním postižením. Ve třídě bylo zpočátku skupinově integrováno 15 žáků se zdravotním postižením, kteří se vzdělávali v učebním oboru Práce ve stravování. Jednalo se o žáky umístěné ve specializovaném oddělení pro výkon trestu ve Věznici Vinařice a v SOU byli z bezpečnostních důvodů umístěni ve zvláštní části vzdělávacího střediska.

Ve školním roce 2014/2015 byla zřízena speciální třída v učebním oboru Provozní služby. Ve stejném školním roce byla zřízena také Praktická škola dvouletá, kde se vzdělávali žáci s lehkým mentálním postižením a se středně těžkým mentálním postižením. Úspěšným

---

<sup>34</sup> Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, In *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 170–171.

<sup>35</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015–2016 (neveřejné)

ukončením Praktické školy jednoleté získal žák střední vzdělání bez výučního listu. Dokladem žáka o dosažení stupně vzdělání bylo vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Ve školním roce 2015/2016, se změnou školského zákona č. 82/2015 Sb., kterou se mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání byly speciální třídy a Praktická škola dvouletá zrušeny a žáci se zdravotním postižením se vzdělávají ve třídách běžného typu jako individuálně integrovaní.<sup>36</sup>

---

<sup>36</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015–2016 (neveřejné)

## 5 Obecná metodika práce asistentů pedagoga

Základní informace o práci asistenta pedagoga jsou vymezeny školským zákonem a zákonem o pedagogických pracovnících. Podrobnější informace práce asistenta pedagoga jsou ustanoveny v nařízení vlády České republiky, vyhlášek MŠMT a v metodických pokynech.

### 5.1 Historie práce asistentů pedagoga

Ve vzdělávacím systému České republiky se práce asistentů pedagoga datuje už více než dvě desetiletí. V průběhu tohoto časového rozmezí docházelo v profesi asistenta pedagoga k různým změnám, především v pojmenování samotného názvu asistent pedagoga a jeho náplně práce. Mezníkem práce asistentů pedagoga se žáky se zdravotním postižením byl rok 1997, kdy byla přijata Vyhláška č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Podle vyhlášky č. 127/1997 Sb., mohli ve speciálních třídách pro žáky s poruchou autistického spektra, ve třídách pro žáky hluchoslepé, na přípravných stupních, a ve třídách pro žáky s více vadami vykonávat vzdělávací činnost dva pedagogičtí pracovníci.

Podpora asistentů pedagoga ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním byla zpočátku zaměřena na základní školy, kde se nacházel větší počet žáků romského původu. V časovém rozmezí let 2000–2001 byla asistence pro žáky se sociálním znevýhodněním zavedena v širším pojetí. V tomto časovém rozmezí začal asistent pedagoga, který byl doposud zaměřen výhradně na romské žáky, pracovat se žáky bez ohledu na jejich etnickou a národní příslušnost. Název asistenta pedagoga byl následně změněn na název vychovatel-asistent učitele. Sjednocené pojetí asistenta pedagoga bez ohledu na to, zda asistent pedagoga působí ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo se sociálním znevýhodněním, bylo zavedeno s novým školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání.<sup>37</sup> V souvislosti s novelou školského zákona č. 82/2015 Sb., kterou se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání byl pojem žák se sociálním znevýhodněním přejmenován na žáka s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek. Žák se zdravotním postižením byl

---

<sup>37</sup> NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. s 10. ISBN 978-80-7290-712-0.

přejmenován na žáka s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu narušené komunikační schopnosti, z důvodu sluchového postižení a oslabení sluchového vnímání, z důvodu tělesného postižení, z důvodu mentálního postižení atd.<sup>38</sup>

V současném pojetí je samotný asistent pedagoga definován následovně:

„Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, je tedy zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je integrován žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním posláním funkce asistenta pedagoga je podpořit integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu.“<sup>39</sup>

## **5.2 Předpoklady pro práci asistenta pedagoga**

Asistent pedagoga musí splňovat pro svou práci kvalifikační předpoklady. Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzdláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, vyšším odborným vzdláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, středním vzdláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením.<sup>40</sup>

Podle zákona o pedagogických pracovnících je asistent pedagoga zařazen mezi pracovníky, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost se žáky, proto by měl také prokázat především plnou způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost a zdravotní způsobilost.<sup>41</sup>

---

<sup>38</sup> Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, in: *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 384–394.

<sup>39</sup> NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0. s. 6.

<sup>40</sup> Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, in: *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 459–460.

<sup>41</sup> NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. s. 12. ISBN 978-80-7290-712-0.

Do základních kompetencí asistenta pedagoga, které získá výše dosaženým vzděláním, spadá:

- a) „orientace v roli asistenta pedagoga,
- b) orientace v systému a organizaci školy,
- c) orientace ve školských právních předpisech a vnitřních předpisech školy,
- d) schopnost spolupracovat s učitelem při výchovně-vzdělávací práci ve třídě a podpora žáků při zvládání požadavků školy,
- e) Schopnost orientace v obecných zásadách pedagogické práce (příprava na výuku, podpora v průběhu vyučování, orientace v systému hodnocení žáka, pobyt dítěte ve škole) a v základních pedagogických pojmech,
- f) Orientace v systému spolupracujících institucí (školství, poradenství, sociální a zdravotní péče, zařízení ústavní výchovy, policie, významné nestátní neziskové organizace atd.),
- g) Schopnost reagovat na běžné vzdělávací a výchovné problémy,
- h) Schopnost cíleného pozorování zaměřeného na potřeby žáka,
- i) Schopnost k smířčímu dojednávání v případě konfliktů a nedorozumění mezi školou, dítětem, rodinou, případně dalšími institucemi,
- j) Schopnost pedagogicky pracovat s dětmi ze sociokulturně znevýhodněného prostředí v podmínkách školy,
- k) Schopnost pedagogicky pracovat s dětmi se zdravotním postižením,
- l) Schopnost spolupracovat s ostatními pedagogickými pracovníky v souladu s podmínkami školní práce.“<sup>42</sup>

### **5.3 Náplň práce asistenta pedagoga**

Obecná funkce a náplň práce asistenta pedagoga vychází z platné legislativy. Konkrétní náplň práce asistenta pedagoga a jeho kompetence vytváří zpravidla ředitel školy s příslušným pracovníkem školského poradenského zařízení. Náplň práce je odvozena z náročnosti vykonávaných činností ve vztahu k žákovi, z organizace výuky školy a zohledňuje skutečné potřeby žáka. Náplň práce je následně konzultována se zákonnými zástupci žáka, u zletilých žáků přímo se žáky samotnými.

---

<sup>42</sup> VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3380-6. s.14

Asistent pedagoga pracuje pod metodickým vedením třídního učitele nebo učitele odborných předmětů. Náplň práce asistenta pedagoga by tedy měla vycházet také z požadavků pedagogického sboru, a pokud se asistent pedagoga projeví jako schopný, mohou učitelé zohledňovat i návrhy jeho samotného. Do náplně práce by měla být zařazena přímá i nepřímá pedagogická činnost.<sup>43</sup>

Podle Bařinkové je rozsah přímé pedagogické činnosti při plném pracovním úvazku 20–40 hodin týdně. Přímá pracovní doba znamená počet hodin týdně, které asistent pedagoga stráví přímo se žákem ve výuce. Nepřímá práce asistenta pedagoga souvisí se zpracováváním dokumentace, dozory o přestávkách, obědech apod. Vlastní rozhodnutí o stanovení rozsahu přímé a nepřímé činnosti je v plně kompetenci ředitele školy.<sup>44</sup>

Podle Němce se přímá podpora žáků v průběhu vyučování může odehrávat přímo ve vyučovací hodině nebo mimo ni. Asistent pedagoga si po domluvě s učitelem, který vede hodinu, může vzít mimo vyučovací hodinu jednotlivce nebo skupinu žáků se zdravotním postižením, se kterými bude individuálně pracovat. Přímá podpora žákům se zdravotním postižením je poskytována i ve formě doučování s ohledem na znalosti a dovednosti žáků.

Do nepřímé práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami spadá příprava asistentů pedagoga na další vyučovací hodinu, konzultace a společná příprava s učitelem, konzultace se speciálně pedagogickým centrem a pracovníky speciálně pedagogického centra, konzultaci a spolupráci se zákonnými zástupci žáků.<sup>45</sup>

Práci asistenta pedagoga mohou ovlivňovat vnitřní a vnější podmínky školy. Mezi vnitřní podmínky školy spadá zaměřenost školy, nastavení pravidel práce asistenta pedagoga vedoucími pracovníky školy, způsob kontroly práce asistenta pedagoga v průběhu školního roku, vymezení kompetencí asistenta pedagoga a pedagogického pracovníka ve výuce, znalosti a zkušenosti pedagogického pracovníka o problematice žáků se zdravotním postižením, spolupráce asistenta pedagoga a pedagogického pracovníka při vytváření plánu

---

<sup>43</sup> BAŘINKOVÁ, Z. a kol. *Spolupráce s asistentem pedagoga*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 10–12. ISBN 978-80-87652-65-7.

<sup>44</sup> NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. s. 10. ISBN 978-80-7290-712-0.

<sup>45</sup> NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. s. 34–35. ISBN 978-80-7290-712-0.

pedagogické podpory a individuálního vzdělávacího plánu žáka, možnost individuální metodické podpory pracovníků školy nebo školského poradenského zařízení, poradenství pracovníků školského poradenského zařízení, speciálního pedagoga a psychologa, při řešení výchovně vzdělávacích obtíží asistenta pedagoga se žákem, ochota komunikace a spolupráce asistenta pedagoga s vedením školy a pedagogickým sborem, finanční zajištění speciálně pedagogických a didaktických pomůcek pro výuku, počet žáků ve třídě, znalost možností v překonávání kulturních a jazykových bariér, bezbariérový vstup do školy a pohyb ve škole v průběhu vyučování a o přestávkách, plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a jeho realizace v průběhu školního roku.

Mezi vnější podmínky školy, které mohou pozitivně či negativně ovlivňovat práci asistenta pedagoga patří dostupnost školy, poloha, velikost a charakter školy, ochota spolupráce mezi zákonným zástupcem a ostatními pedagogickými pracovníky školy, dobrá komunikace a spolupráce pedagogických pracovníků se školskými poradenskými zařízeními, zřizovatelem, orgánem pro sociálně právní ochranu dětí, Policií České republiky a dalšími státními institucemi, vysoké požadavky rodiny žáka se zdravotním postižením na asistenta pedagoga.<sup>46</sup>

Mezi hlavní činnosti práce asistenta pedagoga orientované pro žáky se zdravotním postižením spadá podle stávajících metodik individuální pomoc při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí, individuální práce se žáky podle pokynů učitele, individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky během výuky, další výchovně vzdělávací činnost, která je zaměřená na specificky výchovné potřeby žáka nebo skupiny žáků dle pokynů učitele, pomoc při zprostředkování vzájemné komunikace mezi žáky a mezi žákem a učitelem, pomoc při upevňování sociálních, pracovních, hygienických a jiných návyků, pomoc při pohybové aktivizaci žáků, pomoc při vytváření pomůcek a s jejich zacvičením, pomoc s doučováním a přípravou na výuku mimo vyučovací hodiny.

Ve vztahu ke škole, k pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům žáka spadá mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga spolupráce s pedagogickými pracovníky při realizování výchovně vzdělávací činnosti, pomoc při zprostředkování kontaktu a navázání vzájemné spolupráce se zákonnými zástupci žáka, podávání aktuálních informací o žákovi

---

<sup>46</sup> BAŘINKOVÁ, Z. a kol. *Spolupráce s asistentem pedagoga*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, s. 13, ISBN 978-80-87652-65-7.

ostatním pedagogickým pracovníkům školy, účast na pedagogických radách, účast na třídních schůzkách a účast na dalších vzdělávacích aktivitách pro asistenty pedagoga.<sup>47</sup>

---

<sup>47</sup> VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 16. ISBN 978-80-244-3380-6.

## ***5.4 Rizika práce asistenta pedagoga***

Jedním z možných rizik je přijetí nekvalifikovaného asistenta pedagoga. Tato situace se často stává, pokud škola nabídne místo asistenta pedagoga zákonnému zástupci dítěte. Rodiče v dobré víře souhlasí, ale učiní tak bez odborné kvalifikace, kterou získávají pouze prostřednictvím samostudia.

Dalším rizikem mohou být chybně nastavená pravidla vzájemného vztahu mezi asistentem pedagoga a dítětem. Je důležité hned zpočátku nastavit pravidla, kterými se jejich společný vztah bude řídit. Pokud tak asistent pedagoga neučiní hned v počátku, může to vést až ke ztrátě autority, popřípadě nezvládnutí dítěte. V tomto ohledu je důležitá také míra tolerance. Je důležité najít vyváženost vztahů, protože příliš kamarádský přístup může představovat slabost a vést k využívání asistenta pedagoga. Naopak příliš autoritativní a neosobní přístup může být pro dítě velmi stresující a může vést k negativnímu postoji k osobě asistenta pedagoga.

Asistent pedagoga je důležitým aktivizačním činitelem ve vzdělávacím procesu. Je podstatné, aby uměl žáka zaujmout a průběžně motivovat k úkolu především tam, kde se ho nedaří plnit. Asistent pedagoga by měl být trpělivý, protože se pozitivní výsledek nemusí dostavit rychle, popřípadě vůbec. Pokud se práce nedaří, měl by asistent pedagoga improvizovat, např. zařadit jinou činnost, kterou se žák odreaguje, např. pokud je žák unavený je vhodné udělat pauzu, zařadit krátkou pohybovou aktivitu nebo relaxační chvíli. Asistent pedagoga by se neměl nechat vyprovokovat nedostavujícím se výsledkem a pocitem svého selhání chtít po žákovi nesmyslné požadavky.

Dalším rizikem je přílišná citová vazba na žáka. Asistent pedagoga by měl být empatický a citlivý k potřebám dítěte, ale zároveň by měl být objektivní a mít nadhled. Chybou je, pokud se asistent pedagoga projevuje příliš citově, přehnaně dítě lituje a snaží se vše omlouvat. Takový postoj může vést ve vztahu k asistentovi k předpokladu, že každý neúspěch je důsledkem jeho osobního selhání. Ve vztahu k žákovi může tento přecitlivělý postoj vést k situaci, kdy asistent žákovi napovídá, ustupuje, pomáhá ve větším rozsahu a snaží se, aby dítě za každou cenu uspělo. Tato dopomoc ze strany asistenta se však pomalu mění v plnění úkolů za dítě. Tato péče nadává žákovi možnost zvládnout ani běžné úkoly, což vede k demotivaci, omezenému prostoru pro vlastní vyjadřování a k omezení rozvoje samostatnosti.

Ve vztahu k pedagogickým pracovníkům školy může být rizikem špatná komunikace mezi pedagogickým pracovníkem a asistentem pedagoga. V současném školském systému působ ve třídě více pedagogických pracovníků, kteří vzájemně spolupracují při vzdělávání žáků. Pro úspěšné vzdělávání žáků je stěžejní pozitivní atmosféra ve třídě, která vzniká ve vzájemné interakci žáků, třídního učitele a asistenta pedagoga. Může se však stát, že asistent pedagoga je více vzdělaný a orientovaný v problematice žáka se zdravotním postižením a není připraven akceptovat názory třídního učitele. Pokud asistent pedagoga nedokáže komunikovat s pedagogickým pracovníkem, nabídnout mu své poznatky a zkušenosti, namísto jednostranného prosazování, může dojít ke konfrontaci a vytvoření vztahové bariéry, která povede k vytvoření negativní atmosféry ve třídě.

Na druhé straně může vést k nepochopení práce asistenta pedagoga pedagogickým pracovníkem. Pedagogický pracovník může asistenta pedagoga vnímat jako nesamostatného jedince, který má jednat podle jeho příkazů. Takové nepochopení pracovní náplně asistenta pedagoga může vést ze strany pedagogického pracovníka k dehonestaci jeho pracovní pozice a zneužívání k činnostem, které nejsou v jeho kompetenci. Pedagogický pracovník může mít také pocit, že ztrácí svou pozici a že hlavní pozici ve třídě získává asistent. V tomto případě se pedagogický pracovník snaží získat svou ztracenou roli zpět, vznikají konflikty, které postihují celou třídu.

Ve vztahu k rodičům mohou vzniknout rizika v nevyváženosti jejich vztahu. Jednou z náplní práce asistenta pedagoga je navázání vztahu a spolupráce s rodiči. Chybou je, pokud se vztah stane příliš přátelský, např. úzká vazba na rodiče, tykání si, přílišná otevřenost, vzájemné navštěvování se v osobním volnu. Při tak otevřeném vztahu může dojít ke ztrátě autority asistenta pedagoga, úniku osobních a citlivých údajů, nepřímého zasahování do činnosti učitele, kdy si začne rodič určovat, co by bylo pro jeho dítě vhodnější. Ve vztahu k rodičům je důležité, aby asistent pedagoga udržoval profesionální přístup, stanovit hranici, kde už není možné k diskuzi přistoupit. Zdravý vztah asistenta pedagoga a zákonných zástupců by měl být založen na vstřícnosti, vzájemné důvěře, úctě a komunikaci.

Dalším rizikem je nevhodná komunikace asistenta pedagoga s rodiči. Pokud sděluje asistent pedagoga zákonným zástupcům dítěte se zdravotním postižením méně příjemnou zprávu, měl by být ohleduplný, taktní a vyvarovat se nevhodným výrokům, která obsahují nevhodně a necitlivě volená slova. Právě tyto výroky by mohli u zákonných zástupců dítěte vyvolat pocit nesnášenlivosti a netolerance asistenta pedagoga vůči jejich dítěti. Důležité je,

aby asistent pedagoga byl vstřícný a uměl nastavit komunikační pravidla. Měl by informovat zákonné zástupce dítěte o podstatných věcech a nezatěžovat je nepodstatnými informacemi interní povahy. Vhodně zvolená diskuze povede k nalézání takových společných cest a způsobů řešení, které povedou ke zlepšení žáka ve vzdělávacím procesu.<sup>48</sup>

---

<sup>48</sup> VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 44–45. ISBN 978-80-244-3380-6.

## 6 Asistent pedagoga ve Středním odborném učilišti Vinařice

Ve Středním odborném učilišti Vinařice působí asistenti pedagoga od roku 2013. V roce 2013 vydal Krajský úřad Středočeského kraje v souladu s ustanovením § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání souhlas se zřízením funkcí asistenti pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním.

V roce 2014 byla ve středním odborném učilišti zřízena třída pro žáky se zdravotním postižením. Na základě zřízení třídy pro žáky se zdravotním postižením vydal Krajský úřad Středočeského kraje souhlas se zřízením funkcí asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením. Práce asistentů pedagoga je hrazena na základě poskytnutí dotace rozvojového programu MŠMT „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky, studenty se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách“ – Modul A a „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky, studenty se sociálním znevýhodněním v soukromých a církevních školách“ – Modul B.<sup>49</sup>

Ve Středním odborném učilišti Vinařice pracuje v letošním školním roce 6 asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a 6 asistentů pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním. Výuka žáků probíhá za přítomnosti třídního učitele a asistenta pedagoga. Žáci jsou zařazováni ve třídách běžného typu jako individuálně integrovaní. Na každého žáka se zdravotním postižením je vypracován individuální vzdělávací plán, aby se mohl s ohledem na svůj handicap vzdělávat za podmínek odpovídajících jeho celkovým možnostem. Na individuálním vzdělávacím plánu se podílí zástupci speciálně pedagogického centra, třídní učitel a další učitelé, kteří zodpovídají za výuku žáka a asistent pedagoga. Dále asistenti pedagoga konzultují se zástupci SPC problémy ve vzdělávání žáků a snaží se jim včasnou intervencí zabránit. Konzultují průběh jejich vzdělávání a naplňování vzdělávání dle IVP.

Ve Středním odborném učilišti Vinařice se vzdělává celkem 50 žáků se zdravotním postižením. V souladu s aktuálním výkaznictvím se ve Středním odborném učilišti Vinařice vzdělává 38 žáků s mentálním postižením, 9 žáků s vývojovými poruchami učení a 3 žáci s vadami řeči.<sup>50</sup>

---

<sup>49</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014–2015 (neveřejné).

<sup>50</sup> Hlášení o změně počtu dětí, žáků, strávníků k 30. 9. 2016 (neveřejné)

## 6.1 Žáci se zdravotním postižením

Za žáka se zdravotním postižením je podle školského zákona považován žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu narušené komunikační schopnosti, žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení, žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení a oslabení sluchového vnímání, žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu tělesného postižení, žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu poruch autistického spektra, žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu specifických poruch učení a specifických poruch chování.<sup>51</sup>

Asistenti pedagoga ve středním odborném učilišti pracují převážně se žáky s mentálním postižením. Pro komplexnost této práce popisujeme následující mentální postižení níže.

Podle MKM-10 „Mentální retardace je stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován především narušením schopností projevujících se v průběhu vývoje a podílejících se na celkové úrovni inteligence. Jedná se především o poznávací, řečové, motorické a sociální dovednosti.“<sup>52</sup>

„Podle pedagogického slovníku je mentální retardace charakterizována jako stav, kdy dochází k celkovému poklesu intelektových schopností. Je to stav, který vzniká v průběhu života jedince a projevuje se omezenou schopností orientovat se v životním prostředí, sníženou sociální adaptací a především omezenými schopnostmi vzdělání.“<sup>53</sup>

Nejvýraznějším rysem osob s mentálním postižením, který se projevuje v procesu učení, je porucha kognitivních schopností, tedy stav, kdy jsou sníženy intelektuální schopnosti jedince. Toto postižení je považováno za dlouhodobý stav, který nelze léčbou odstranit.

Vzdělávání a výchova osob s mentálním postižením se odvíjí od stupně postižení. Stupně postižení jsou rozděleny podle hloubky mentálního postižení. Hloubku mentálního

---

<sup>51</sup> Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, in: *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 384–396.

<sup>52</sup> VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3380-6. s. 31.

<sup>53</sup> PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1. s. 124.

postížení u osob určujeme podle inteligenčního kvocientu. Inteligenční kvocient vyjadřuje úroveň rozumových schopností. V České republice se ke kvalifikaci mentálního postížení používá 10. revize mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10), kterou vydává Světová zdravotnická organizace (WHO). Stupně postížení jsou lehká mentální retardace, IQ 69–50, středně těžká mentální retardace, IQ 49–35, těžká mentální retardace, IQ 34–20 a hluboká mentální retardace, IQ 19 a níže.<sup>54</sup>

Ve středním odborném učilišti pracují asistenti pedagoga se žáky s lehkým a středně těžkým mentálním postížením.

Lehké mentální postížení se projevuje v řečové oblasti malou slovní zásobou, obsahovou chudostí, různými vadami řeči. V kognitivní oblasti se lehké mentální postížení projevuje omezením konkrétního mechanického myšlení, omezenou schopností logického myšlení, slabší pamětí, obtížemi ve sluchové analýze a syntéze slov. V emocionální oblasti se může projevit afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost nebo zvýšená sugestibilita.<sup>55</sup>

Lidé s lehkým mentálním postížením jsou schopni sebeobsluhy, vykonávají jednoduchá zaměstnání, zpravidla se zaměřením na manuální práce. V sociálně nenáročném prostředí jsou schopni se pohybovat bez větších problémů.

Středně těžké mentální postížení se projevuje omezením myšlení a řeči. Osoba se středně těžkým mentálním postížením vyžaduje chráněné prostředí, jako jsou chráněná bydlení, zaměstnání apod. Vzdělávání osob se středně těžkým mentálním postížením se omezuje pouze na základy trivia, řeč je obsahově chudá a v některých případech zůstává na nonverbální úrovni. Jedinci se středně těžkým mentálním postížením mají přidružené další poruchy, jako je např. epilepsie, neurologické, tělesné nebo duševní poruchy.<sup>56</sup>

---

<sup>54</sup> PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. s. 271. ISBN 80-7315-120-0.

<sup>55</sup> PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. s. 272. ISBN 80-7315-120-0.

<sup>56</sup> MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postížení a pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. s. 128. ISBN 978-80-7367-859-3.

## **6.2 Kompetence a dovednosti asistentů pedagoga ve Středním odborném učilišti ve Věznici Vinařice**

Při práci asistenta pedagoga se žáky se zdravotním postižením se prolíná výchovně vzdělávací činnost. Práce v prostředí výkonu trestu s dospělými jedinci se zdravotním postižením je psychicky velmi náročná. Asistent pedagoga musí splňovat nejen předpoklady, které jsou dány zákonem a příslušnými vyhláškami, ale také předpoklady, které jsou nad jeho rámec.

Mezi hlavní náplní práce asistenta pedagoga při práci se žáky se zdravotním postižením ve středním odborném učilišti spadá:

- pomoci žákům především s denním režimem, a pomoci jim s efektivním využitím volného času,
- pomáhat žákům s adaptací na školní prostředí,
- pomáhat v udržení pozitivního vztahu žák – učitel, žák – žák,
- pomáhat s vytvářením pozitivního klima,
- podílet se na vytváření pracovního chování,
- pomoci žákům při osvojení základních návyků, společenská etika, práce s pravidly,
- pozorováním chování žáka se snaží předcházet školní neúspěšnosti, která by mohla ohrozit průběh vzdělávání,
- snažit se eliminovat konflikty mezi žáky,
- podílet se na rozvoji přiměřené sociální komunikace,

Další náplní asistentů pedagoga je:

- zprostředkovat žákům učivo podle IVP,
- podílet se na zpracování dokumentace žáka,
- pomoc při chystání didaktických a učebních pomůcek pro konkrétní činnosti,
- pozorovat chování žáka, sledovat jeho studijních výsledky,
- konzultovat s učiteli, a dalšími pracovníky aktuální stav žáka,
- účastnit se provozních i pedagogických porad a dále se vzdělávat a studovat.<sup>57</sup>

---

<sup>57</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015–2016 (neveřejné)

### ***6.3 Formy a metody práce asistenta pedagoga se žáky se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice***

Asistent pedagoga pomáhá žákům se zprostředkováním učiva ve všeobecně vzdělávacích předmětech, jako je český jazyk, matematika, literatura, občanská nauka podle individuálního vzdělávacího plánu žáka a v odborných předmětech podle jednotlivých učebních oborů a v rámci odborné výuky vzdělávají asistenti pedagoga žáky ve finanční a sociální gramotnosti.

V oblasti finanční gramotnosti řeší asistenti pedagoga se žáky otázky z oblasti bydlení a zaměstnání. Jedná se o otázky, jak si najít a udržet stálé bydlení, jak si najít a udržet stálé zaměstnání, jak získat pracovní zkušenosti, jak řešit své dluhy a pohledávky, jak hospodařit se svými financemi, či jak získat další potřebnou kvalifikaci.

V rámci sociální gramotnosti pomáhají asistenti pedagoga žákům s řešením otázek z oblasti osobního života. Jedná se o témata, jak vycházet se svou rodinou, jak vycházet bezkonfliktně s partnerem, jak se vyhnout kontaktu s přáteli, nebo známými, kteří mají problémy se zákonem, jak se vyhnout návštěvám rizikových míst, jak vycházet bezkonfliktně s autoritami, jak zvládnout snadnou ovlivnitelnost jinými lidmi, jak si stát za svými názory, jak zvládnout své agresivní jednání v konfliktní situaci, jak využít příležitost k nápravě svých chyb a podobně.<sup>58</sup>

Výuka probíhá v menších skupinách. Metody a formy vzdělávání volí vyučující s ohledem na druh zdravotního postižení, charakter předmětů, konkrétní situaci v pedagogickém procesu i s ohledem na možnosti školy. Forma výuky probíhá prostřednictvím frontální výuky, skupinového vyučování, individuálního vyučování, samostatné práce žáků, formou simulační a situační metody - ukázky etikety a formou videoprojekce – využití návaznosti na informační technologie.

Při práci se žáky se zdravotním postižením využívají asistenti pedagoga slovních metod – výklad, vysvětlování, procvičování, rozhovor, diskuse řízená učitelem, samostatná práce řízená učitelem, práce s učebnicí a knihou, písemných metod – pracovní listy, alternativní formy zápisu – okopírované texty za předpokladu, že je text rozsáhlejší, kopie od spolužáků, metod názorně demonstračních – za využití interaktivní tabule. Pedagogičtí pracovníci vytváří pro žáky prezentace a digitální učební materiály z právě probírané látky

---

<sup>58</sup> Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2015-2016 (neveřejné)

jednotlivých předmětů, aby žákům vizuálně přiblížili danou problematiku. V praktických cvičeních jsou kromě těchto metod a forem uplatňovány zejména instruktáž, pozorování a nácvik dovedností.

Žáci mají v rámci odborné výcviku pracovní, výtvarné a hudební činnosti, které žáky motivují a dávají jim prostor pro vlastní sebetvorbu. Ke konci výuky jsou žákům pouštěny pro motivaci a odlehčení výukové dokumenty podle učebního oboru.<sup>59</sup>

Při vzdělávání žáků se zdravotním postižením uplatňují asistenti pedagoga didaktické zásady podle příslušných metodik. Asistenti pedagoga využívají při své práci zásadu názornosti, zásadu přiměřenosti, zásadu soustavnosti, zásadu trvalosti a zásadu uvědomělosti a aktivity žáků.

Vzhledem ke snížené schopnosti zobecňování a spojování prvků do souvislostí u žáků s mentálním postižením se uplatňuje názorná výuka, při které vznikají mnohačetné spoje mezi vnímanými jevy a později představami. Při zásadě přiměřenosti asistent pedagoga střídá frontální, skupinové, individuální a individualizované vyučování. Asistent bere ohled na aktuální stav pozornosti žáků a vhodně zařazuje přestávku a změnu aktivity nenáročnou na čas, která vede k duševnímu uvolnění a aktivování záměrné pozornosti žáků. Zásada soustavnosti vede asistenta k tomu, aby si žáci osvojili vědomosti, dovednosti a návyky v ucelené soustavě. Žákům tato metoda umožňuje sledovat probíranou látku z více úhlů a nacházet vazby na již osvojené vědomosti, aniž by vznikal didaktický zmatek a úroveň vzdělání by měla nahodilý charakter. Zásada trvalosti spočívá v uchování poznatků po co nejdelší dobu prostřednictvím opakování. Cílem není, aby si žák osvojil vědomosti formou mechanického opakování a drilu, ale aby s variabilitou vztahů a s ukázkou praktického využívání si vědomosti osvojil a uměl se v nich orientovat. Poslední zásadou je, aby žák nově osvojené poznatky dokázal využít v praktickém životě. Proces uvědomělého osvojování učiva má počátek v úvodní motivaci a zaujetí žáka. Žák musí být vhodnou formou seznámen se zadávanými úkoly, cíli vyučování a využitelností učiva, jinak může rychle ztrácet zájem. Proces aktualizace učiva má své místo v průběhu osvojování učiva, kdy se asistent během vyučování formou orientačních otázek přesvědčuje, zda žák výkladu učiva porozuměl.<sup>60</sup>

---

<sup>59</sup> Školní vzdělávací program Středního odborného učiliště (neveřejné)

<sup>60</sup> VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 50–53. ISBN 978-80-244-3380-6.

## **7 Praktická část**

### **7.1 Cíl šetření**

Cílem šetření je zjistit, jaká je úloha práce asistentů pedagoga ve středním odborném učilišti Vinařice. Zda poskytují asistenti pedagoga žákům středního odborného učiliště se zdravotním postižením takovou podporu, která povede k lepším studijním výsledkům ve vzdělávacím procesu, tedy zvýšené kvalifikace, která pomůže žákům k návratu do občanského života a uplatnění se na trhu práce.

### **7.2 Popis vzorku**

Dotazníkové šetření se uskutečnilo ve školním roce 2015–2016 v soukromém SOU Vinařice, které působí v pronajatých prostorách areálu Věznice Vinařice. Dotazníkové šetření bylo uskutečněno ve dvou týdnech a bylo rozděleno na dvě části. První část byla určena pro žáky - odsouzené SOU Vinařice se zdravotním postižením - mentálním postižením.

V první části byl dotazník rozdán celkem 50 respondentům - žákům SOU Vinařice, z toho bylo za uskutečnění dotazníkového šetření ve výuce přítomno 48 žáků. Dotazníkového šetření se zúčastnili individuálně integrovaní žáci v běžných třídách, kteří navštěvují tyto učební obory: 65-51-E-02 Práce ve stravování, 65-51-E-01 Stravovací a ubytovací služby, 68 – 52-E/01 Provozní služby.

Ve druhé části dotazníkového šetření byl dotazník rozdán 6 asistentům pedagoga SOU Vinařice. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 6 asistentů pedagoga SOU Vinařice, kteří pracují se žáky se zdravotním postižením – mentálním postižením.

### **7.3 Metody šetření**

Empirická část závěrečné práce byla zpracována metodami kvantitativního a kvalitativního šetření. Kvantitativní šetření bylo provedeno dotazníkovým šetřením mezi žáky – odsouzenými SOU Vinařice a asistenty pedagoga. Kvalitativní výzkum byl proveden případovými studiemi.

### **7.4 Dotazník pro žáky SOU**

První dotazník je určený pro žáky - odsouzené SOU Vinařice se zdravotním postižením. Dotazník obsahuje 12 otázek, z toho 3 uzavřené otázky a 9 otevřených otázek. Uzavřené otázky v dotazníku jsou vyhodnoceny kvantitativně, otevřené otázky jsou vyhodnoceny kvalitativně. První okruh otázek pro žáky SOU Vinařice je zaměřen na

zjišťování osobních údajů o respondentech. Druhý okruh otázek je zaměřen na zjišťování osobních názorů a postojů respondentů k práci asistentů pedagoga ve SOU Vlnáře.

Druhý dotazník je určený pro asistenty pedagoga SOU Vlnáře. Dotazník obsahuje 10 otázek, z toho 8 uzavřených otázek a 2 otevřené otázky. Uzavřené otázky v dotazníku jsou vyhodnoceny kvantitativně, otevřené otázky jsou vyhodnoceny kvalitativně. Otázky jsou zaměřeny na osobní údaje o asistencích pedagoga a na zjišťování poskytování podpory asistentů pedagoga žákům se zdravotním postižením. Cílem dotazníků je zachytit, zda je práce asistentů pedagoga ve Věznici Vlnáře pro žáky se zdravotním postižením přínosná.

## **7.5 Výsledky dotazníkového šetření asistentů pedagoga SOU Vlnařice**

### **Otázka č. 1 – Uved'te Váš věk**

Otázky 1–12 udávají výsledky z dotazníkového šetření pro asistenty pedagoga SOU Vlnařice, kteří pracují se žáky se zdravotním postižením. Otázky 1– 3 jsou vyhodnoceny kvantitativní metodou.

**Tabulka 1: Uved'te Váš věk**

| <b>Věk asistentů pedagoga</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|-------------------------------|----------------------------|----------|
| 18–25                         | 0                          | 0        |
| 25– 35                        | 2                          | 33,333   |
| 35–45                         | 3                          | 50       |
| 46–55                         | 1                          | 16, 666  |
| 56 a více                     | 0                          | 0        |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 1 udává přehled o věku asistentů pedagoga SOU Vlnařice, kteří se zapojili ve školním roce 2015–2016 do empirického výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník vyplnilo celkem 6 asistentů pedagoga SOU Vlnařice, kteří pracují se žáky se zdravotním postižením. Největší zastoupení respondentů je z hlediska věku mezi 35–45 lety (50 %).

### **Otázka č. 2 – Jaká je Vaše odborné kvalifikace pro práci asistenta pedagoga?**

**Tabulka 2: Jaká je Vaše odborné kvalifikace pro práci asistenta pedagoga?**

| <b>Dosažená kvalifikace</b>                            | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|--------------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Vysokoškolské vzdělání</b>                          | 3                          | 50       |
| <b>Vyšší odborné vzdělání<br/>doplněné pedagogicky</b> | 1                          | 16, 666  |

|                                                                             |   |         |
|-----------------------------------------------------------------------------|---|---------|
| <b>zaměřeným kurzem</b>                                                     |   |         |
| <b>Středoškolské vzdělání<br/>doplněné pedagogicky<br/>zaměřeným kurzem</b> | 2 | 33, 333 |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 2 zjišťuje kvalifikační předpoklady pro práci asistenta pedagoga. Ze 6 dotázaných asistentů pedagoga odpovědělo všech 6 (100 %). Asistenti pedagoga splňují kvalifikaci vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd.

**Otázka č. 3 – Pracoval/a jste někdy jako asistent/ka pedagoga?**

***Tabulka 3: Pracoval/a jste někdy jako asistent/ka pedagoga?***

|                                                      |                            |          |
|------------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Zkušenosti s prací jako<br/>asistent pedagoga</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
| ANO                                                  | 5                          | 83, 333  |
| NE                                                   | 1                          | 16, 666  |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 4 zjišťuje, zda asistenti pedagoga SOU Vlnařice již v minulosti pracovali jako asistenti pedagoga. 83, 333% respondentů odpovědělo, že v jejich předchozím zaměstnání pracovali jako asistenti pedagoga.

Otázky 4- 8 jsou vyhodnoceny kvalitativní metodou.

**Otázka č. 4 – Jaké jsou Vaše hlavní činnosti při práci asistenta pedagoga?**

Otázka 4 zjišťuje, jaké jsou hlavní činnosti asistentů pedagoga. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Přímá podpora žáků;**
- **přímé doučování žáků;**
- **podpora pedagoga;**
- **další vzdělávání pedagogických pracovníků.**

Největší počet respondentů uvádí, že jejich hlavní činností je přímá podpora žáků, která spočívá v morální podpoře žáků, naslouchání, předávání odborných znalostí k dané problematice a asistenci při zápisech učební látky. Jako další asistenti pedagoga uvádí přímé doučování žáků, podporu pedagoga a další vzdělávání.

**Otázka č. 5 - Jaké jsou podle Vás nejdůležitější dovednosti asistenta pedagoga při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

Otázka 5 zjišťuje, jaké jsou nejdůležitější dovednosti asistenta pedagoga při práci se žáky - odsouzenými se zdravotním postižením. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Odborné znalosti a praktické dovednosti;**
- **schopnost empatie;**
- **umět naslouchat;**
- **komunikační pohotovost;**
- **trpělivost;**
- **schopnost řešit problémy;**
- **brát žáka jako rovnocenného partnera.**

Jako nejdůležitější dovednosti při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením uvedli asistenti pedagoga mít odborné znalosti a praktické dovednosti, být schopni se vcítit do aktuálního stavu žáka a umět naslouchat. Jako další dovednosti při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením asistenti pedagoga uvádí komunikační pohotovost, trpělivost, schopnost řešit problémy a brát žáka jako rovnocenného partnera.

**Otázka č. 6 - Jaká jsou podle Vás největší rizika při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

Otázka 6 zjišťuje, jaké jsou největší rizika při práci se žáky - odsouzenými se zdravotním postižením. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Nezájem ze strany žáka;**
- **špatná komunikace;**
- **nestandardní vztah;**

- **zneužívání asistenta;**
- **nedostatečná motivace;**
- **nenastolení hranic;**
- **střet zájmů, agresivita;**
- **syndrom vyhoření.**

Jako největší rizika při práci se žáky - odsouzenými se zdravotním postižením asistenti pedagoga uvedli nezáměr ze strany žáka, špatná komunikace, navázání nestandardního vztahu. Jako další rizika při práci se žáky - odsouzenými se zdravotním postižením asistenti pedagoga uvádí nedostatečnou motivaci žáků, nenastolení hranic, střet zájmů a syndrom vyhoření asistentů pedagoga při náročné práci.

**Otázka č. 7 - Jaké využíváte nejčastěji pomůcky při výuce se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

Otázka 7 zjišťuje, jaké používají asistenti pedagoga při výuce se žáky se zdravotním postižením pomůcky. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Tištěné materiály;**
- **vizuální pomůcky;**
- **audiovizuální pomůcky;**
- **audiologické pomůcky;**
- **výtvarné pomůcky;**
- **pomůcky pro komunikaci;**
- **motivace;**

Nejvíce respondentů uvádí, že při výuce žáků se zdravotním postižením nejčastěji používají tištěné materiály - pracovní listy, ofocené texty, tabulky, gramatické přehledy, vizuální pomůcky – praktické ukázky modelů a audiovizuální pomůcky - prezentace a interaktivní tabule. Jako další pomůcky, které asistenti pedagoga používají při výuce žáků se

zdravotním postižením, uvádí audiologické pomůcky, výtvarné pomůcky, pomůcky pro komunikaci a umění motivovat.

**Otázka č. 8 - V jakých předmětech poskytujete žákům - odsouzeným se zdravotním postižením nejčastěji podporu?**

Otázka 8 zjišťuje, v jakých předmětech poskytují asistenti pedagoga žákům nejčastěji podporu. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Český jazyk;**
- **odborné předměty;**
- **matematika;**
- **odborný výcvik;**
- **občanská nauka.**

Nejvíce respondentů uvádí, že nejčastěji poskytují žákům podporu v českém jazyce. Dále poskytují asistenti pedagoga nejčastěji žákům podporu v odborných předmětech, mezi které patří společenská nauka a stravovací a ubytovací služby. Nejméně často poskytují asistenti pedagoga podporu v občanské nauce.

Otázky 9–10 jsou vyhodnoceny kvantitativní metodou.

**Otázka č. 9 - Pracujete se žáky - odsouzenými častěji ve skupině nebo individuálně?**

***Tabulka 4: Pracujete se žáky - odsouzenými častěji ve skupině nebo individuálně?***

| <b>Dosahování lepších studijních výsledků žáků</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Individuálně</b>                                | 2                          | 33,333   |
| <b>Skupinově</b>                                   | 4                          | 66,666   |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 9 zjišťuje, zda asistenti pedagoga pracují raději se žáky ve skupině nebo individuálně. 66,666% asistentů pedagoga odpovědělo, že pracují raději se žáky ve skupině.

**Otázka č. 10 - Myslíte si, že díky Vaší podpoře dosahují žáci - odsouzenými lepšími studijními výsledky?**

***Tabulka 5: Myslíte si, že díky Vaší podpoře dosahují žáci - odsouzenými lepšími studijními výsledky?***

| <b>Dosahování lepších studijních výsledků žáků</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>ANO</b>                                         | 6                          | 100      |
| <b>NE</b>                                          | 0                          | 0        |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 10 zjišťuje, zda si asistenti pedagoga myslí, že za jejich podpory dosahují žáci lepších studijních výsledků. 100 % asistentů pedagoga odpovědělo, že za jejich podpory dosahují žáci lepších studijních výsledků.

Otázky 11 - 12 jsou vyhodnoceny kvalitativní metodou.

**Otázka č. 11. - Co očekáváte od podpory žáků – odsouzených se zdravotním postižením?**

Otázka 11 zjišťuje, co asistenti pedagoga očekávají od podpory žáků – odsouzených se zdravotním postižením. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Základní orientovanost v probírané látce;**
- **získání praktických dovedností;**
- **dosažení lepších studijních výsledků;**
- **osvojení vědomostí;**
- **zlepšení komunikačních dovedností;**
- **motivace, vyplnění volného času;**
- **ochotu spolupracovat;**
- **slušné jednání.**

Nejvíce respondentů uvádí, že od podpory žáků nejčastěji očekávají, že se budou orientovat v probírané látce, získají praktické dovednosti, budou dosahovat lepších studijních výsledků.

Jako další, co asistenti pedagoga očekávají od podpory žáků – odsouzených se zdravotním postižením, uvádí osvojení si základních vědomostí, zlepšení komunikačních schopností, vyplnění volného času, ochotu spolupracovat a slušné jednání.

**Otázka č. 12. Co si myslíte, že očekávají žáci - odsouzení od Vaší podpory?**

Otázka 12 zjišťuje, co si asistenti pedagoga myslí, že očekávají žáci – odsouzení od jejich podpory. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Lepší studijní výsledky;**
- **získání vědomostí;**
- **získání praktických dovedností;**
- **odstranění výukových nedostatků;**
- **motivaci;**
- **využití volného času;**
- **materiální výhody – kávu, tabák.**

Nejvíce respondentů uvádí, že žáci nejčastěji očekávají od jejich podpory dosažení lepších studijních výsledků, získání základních vědomostí a praktických dovedností. Jako další uvádí, že žáci od jejich podpory očekávají odstranění výukových nedostatků, motivaci k práci, využití volného času a materiální výhody.

## **7.6 Výsledky dotazníkového šetření u žáků SOU Vinařice**

Otázky 1–10 udávají výsledky z dotazníkového šetření pro žáky SOU Vinařice se zdravotním postižením. Otázky 1–8 jsou vyhodnoceny kvantitativně.

### **Otázka č. 1 – Uveďte Váš věk**

**Tabulka 1: Uveďte Váš věk**

| <b>Věk žáků</b>  | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|------------------|----------------------------|----------|
| <b>18–25</b>     | 12                         | 25       |
| <b>25–35</b>     | 25                         | 52, 083  |
| <b>35–45</b>     | 3                          | 6, 25    |
| <b>46–55</b>     | 1                          | 2, 083   |
| <b>56 a více</b> | 7                          | 14, 583  |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 1 udává přehled o věku žáků SOU Vinařice, kteří se zapojili ve školním roce 2015–2016 do empirického výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník vyplnilo celkem 48 žáků SOU Vinařice se zdravotním postižením. Největší zastoupení respondentů je z hlediska věku mezi 25–35 lety (52, 083 %).

### **Otázka č. 2 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

**Tabulka 2: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

| <b>Nejvyšší dosažené vzdělání žáků</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Základní škola – ukončená</b>       | 2                          | 4,166    |
| <b>Základní škola – neukončená</b>     | 4                          | 8,333    |
| <b>Základní škola praktická</b>        | 8                          | 16,666   |

|                                                                            |    |         |
|----------------------------------------------------------------------------|----|---------|
| <b>(dříve ZvŠ)- ukončená</b>                                               |    |         |
| <b>Základní škola praktická<br/>(dříve ZvŠ) - neukončená</b>               | 6  | 12, 5   |
| <b>Základní škola speciální<br/>(dříve Pomocná škola) -<br/>ukončená</b>   | 16 | 33, 333 |
| <b>Základní škola speciální<br/>(dříve Pomocná škola) -<br/>neukončená</b> | 12 | 25      |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 2 udává přehled o dosaženém vzdělání žáků SOU Vinařice se zdravotním postižením. Nejvíce žáků absolvovalo Základní školu speciální (dříve Pomocnou školu) 33,333 %. Základní školu speciální – neukončenou má 25 %. Základní školu praktickou (dříve zvláštní školu) absolvovalo 16, 666 %. Základní školu praktickou - neukončenou má 12, 5 %. Nejméně respondentů uvedlo, že absolvovalo základní školu běžného typu 4,166 %.

**Otázka č. 3 – Měl jste možnost se ve Vašem předchozím vzdělávání setkat s podporou asistenta pedagoga ve výuce?**

***Tabulka 3: Měl jste možnost se ve Vašem předchozím vzdělávání setkat s podporou asistenta pedagoga ve výuce?***

|                                                                   |                            |          |
|-------------------------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Podpora asistenta<br/>pedagoga v předchozím<br/>vzdělávání</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
| <b>ANO</b>                                                        | 20                         | 41, 666  |
| <b>NE</b>                                                         | 28                         | 58, 333  |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 3 zjišťuje, zda se žáci v předchozím vzdělání setkali s podporou asistenta pedagoga. 58, 333% žáků uvádí, že se v předchozím vzdělávání nesetkalo s podporou asistenta pedagoga.

**Otázka č. 4 - Myslíte si, že se Vám asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje?**

***Tabulka 4: Myslíte si, že se Vám asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje?***

| <b>Dostatečné věnování<br/>asistenta pedagoga ve<br/>výuce</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>ANO</b>                                                     | 46                         | 95, 833  |
| <b>NE</b>                                                      | 2                          | 4,166    |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 4 zjišťuje, zda si žáci myslí, že se jim asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje. 95, 833% žáků si myslí, že se jim asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje.

**Otázka č. 5 - Myslíte si, že za pomoci asistenta pedagoga lépe rozumíte vykládané učební látce?**

***Tabulka 5: Myslíte si, že za pomoci asistenta pedagoga lépe rozumíte vykládané učební látce?***

| <b>Lepší porozumění<br/>vykládané učební látce</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>ANO</b>                                         | 44                         | 91, 666  |
| <b>NE</b>                                          | 4                          | 8, 333   |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 5 zjišťuje, zda si žáci myslí, že za podpory asistenta pedagoga lépe rozumí vykládané látce. 91, 666% žáků si myslí, že za podpory asistenta pedagoga lépe rozumí vykládané látce.

**Otázka č. 6 - Myslíte si, že s asistentem pedagoga dosahujete lepších studijních výsledků?**

***Tabulka 6: Otázka č. 6 - Myslíte si, že s asistentem pedagoga dosahujete lepších studijních výsledků?***

| <b>Dosahování lepších studijních výsledků žáků</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|----------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>ANO</b>                                         | 45                         | 93, 75   |
| <b>NE</b>                                          | 3                          | 6, 25    |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 6 zjišťuje, zda si žáci myslí, že za podpory asistenta pedagoga dosahují lepších studijních výsledků. 93, 75 % žáků si myslí, že za podpory asistenta pedagoga dosahují lepších studijních výsledků.

**Otázka č. 7 - Pracujete raději s asistentem pedagoga ve skupině nebo individuálně?**

***Tabulka 7: Pracujete raději s asistentem pedagoga ve skupině nebo individuálně?***

| <b>Práce s asistentem pedagoga</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>Individuálně</b>                | 26                         | 54, 166  |
| <b>Skupinově</b>                   | 22                         | 45, 833  |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 7 zjišťuje, zda žáci pracují s asistentem pedagoga ve skupině, nebo individuálně. 54, 166 % žáků pracuje raději s asistentem pedagoga individuálně.

**Otázka č. 8 - Máte k dispozici ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek?**

***Tabulka 8: Máte k dispozici ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek?***

| <b>Dostatečné množství učebních pomůcek při výuce</b> | <b>Celkový počet resp.</b> | <b>%</b> |
|-------------------------------------------------------|----------------------------|----------|
| <b>ANO</b>                                            | 43                         | 89, 583  |
| <b>NE</b>                                             | 5                          | 10, 416  |

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 8 zjišťuje, zda si žáci myslí, že mají ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek. 89, 583 % si myslí, že mají ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek.

Otázky 9–10 jsou vyhodnoceny kvalitativně.

**Otázka č. 9 V jakých předmětech Vám asistent pedagoga nejvíce pomáhá?**

Otázka 9 zjišťuje, v jakých předmětech asistent pedagoga žákům nejvíce pomáhá. Respondenti měli možnost vypsát tři odpovědi.

- **Český jazyk;**
- **matematika;**
- **odborný výcvik;**
- **občanská nauka.**

Nejvíce respondentů uvedlo předmět, ve kterém jim asistent pedagoga nejvíce pomáhá český jazyk. Na druhém místě byl matematika, dále odborný výcvik a nejméně respondentů uvedlo občanskou nauku.

**Otázka č. 10 Co očekáváte od podpory asistenta pedagoga?**

Otázka 10 zjišťuje, co žáci očekávají od podpory asistenta pedagoga.

- **Pomoc při porozumění látce;**
- **osvojení si vědomostí;**
- **dosažení lepších studijních výsledků;**
- **dosažení vzdělání.**

Nejvíce žáků uvedlo, že od podpory asistenta pedagoga očekávají pomoc při porozumění učební látce – její vysvětlení pro hlubší pochopení. Jako další uvedli osvojení si vědomostí z daného učebního oboru, které mohou uplatnit do praxe, dosažení lepších studijních výsledků a celkově dosažení vzdělání.

## **7.7 Vyhodnocení**

Asistenti pedagoga Středního odborného učiliště Vlnáře pracují nejčastěji se žáky se zdravotním postižením- mentálním postižením. Jako hlavní náplň práce uvádí přímou podporu žáků, která spočívá v morální podpoře, naslouchání, předávání odborných znalostí k dané problematice a asistenci při zápisech učební látky. Jako další náplň práce asistenti pedagoga uvádí přímé doučování žáků, podporu pedagogického pracovníka a rozšiřování si vzdělání prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Asistenti pedagoga splňují pro svou práci kvalifikaci vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd nebo středoškolským vzděláním doplněným pedagogicky zaměřeným studiem.

Asistenti pedagoga ve SOU musí splňovat nejen předpoklady, které jsou dány zákonem a příslušnými vyhláškami, ale také předpoklady, které jsou nad rámec těchto ustanovení.

Mezi základní dovednosti asistentů pedagoga při práci se žáky se zdravotním postižením uvádí odborné znalosti a praktické dovednosti, schopnost vcítit se do aktuálního stavu žáka, umět naslouchat. Asistent pedagoga by se měl vcítit do toho, co žák právě prožívá a snažit se mu porozumět. Život v prostředí věznice, bez rodiny, přátel působí na žáky velmi negativně. Je potřeba žákům naslouchat a zprostředkovat jim pozitivní klima alespoň v prostředí školy. Jako další dovednost uvedli asistenti pedagoga trpělivost, protože práce žáků je velmi pomalá a výsledek se mnohdy dostavuje později a u některých žáků vůbec. Je proto potřeba být trpělivý a snažit se žáky neustále motivovat k výkonu. Jako další dovednost uvedli asistenti pedagoga komunikační pohotovost, schopnost řešit problémy a brát žáky jako rovnocenné partnery. Protože žáci jsou různé rasy, barvy, pleti a náboženského vyznání je potřeba k nim zaujmout individuální přístup.

Jako největší rizika při práci se žáky se zdravotním postižením asistenti pedagoga nejčastěji uvedli nezájem ze strany žáka, špatnou komunikaci, navázání nestandardního vztahu, nedostatečnou motivaci žáků, nenastolení hranic, střet zájmů a syndrom vyhoření asistentů pedagoga při náročné práci.

Více než poloviční většina asistentů pedagoga uvedla, že v předchozím zaměstnání pracovali jako asistenti pedagoga, oproti tomu většina žáků uvedla, že se v předchozím vzdělávání s podporou asistenta pedagoga nesetkali.

Nejvíce asistentů pedagoga uvádí, že nejčastěji poskytují žákům podporu v českém jazyce a v odborných předmětech, mezi které patří společenská nauka a stravovací a ubytovací služby. Na posledním místě byla uvedena občanská nauka. Žáci uvádí, že jim asistenti pedagoga poskytují podporu nejčastěji v českém jazyce, matematice a odborném výcviku. Nejméně žáků uvedlo, že jim asistenti pedagoga poskytují podporu v občanské nauce.

Více než poloviční většina asistentů pedagoga pracuje raději se žáky ve skupině. Oproti tomu více než polovina žáků odpověděla, že jim více vyhovuje, když jim asistenti pedagoga poskytují podporu individuálně.

Většina žáků si myslí, že mají ve výuce k dispozici dostatečné množství učebních pomůcek. Asistenti pedagoga při své práci nejčastěji používají tištěné materiály - pracovní listy, ofocené texty, tabulky, gramatické přehledy, vizuální pomůcky - praktické ukázky modelů a audiovizuální pomůcky - prezentace a interaktivní tabule.

Více než polovina žáků si myslí, že se jim asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje, že za podpory asistenta pedagoga lépe rozumí vykládané látce a že za podpory asistenta pedagoga dosahují lepších studijních výsledků, což asistenti pedagoga potvrzují.

Asistenti pedagoga uvádí, že od podpory žáků nejčastěji očekávají, že se budou orientovat v probírané látce, získají praktické dovednosti, budou dosahovat lepších studijních výsledků. Od toho, co žáci očekávají od jejich podpory, asistenti pedagoga nejčastěji uvádí dosažení lepších studijních výsledků, získání základních vědomostí a praktických dovedností. Jako další uvádí, že žáci od jejich podpory očekávají odstranění výukových nedostatků, motivaci k práci, využití volného času a materiální výhody.

Žáci uvedli, že od podpory asistenta pedagoga očekávají pomoc při porozumění učební látce - její vysvětlení pro hlubší pochopení. Jako další uvedli osvojení si vědomostí z daného učebního oboru, které mohou uplatnit do praxe, dosažení lepších studijních výsledků a celkově dosažení vzdělání.

## **7.8 Shrnutí**

Na základě výstupů získaných v dotazníkovém šetření můžeme tvrdit, že prostřednictvím asistentů pedagoga žáci lépe rozumí vykládané látce, čímž dosahují lepších studijních výsledků. To, že žáci dosahují lepších studijních výsledků, je zároveň motivuje k osvojování si dalších vědomostí. Žáci dosahují stejných studijních výsledků, jako ostatní spolužáci a nejsou tak vyčleňováni z kolektivu, jak tomu bývalo v minulosti. Žáci byli bez opory asistentů pedagoga v učební látce pozadu, učitel jim ji musel učební látku opakovat a dovysvětlovat, což zdržovalo ostatní spolužáky při výuce. Asistenti pedagoga se žákům se zdravotním postižením věnují skupinově i individuálně. Učivo jim zprostředkovávají nejen mechanickým výkladem, ale prostřednictvím tištěných materiálů, vizuální podpory, audiologické podpory a především prostřednictvím praktických ukázek. Předvádění názorných ukázek umožňuje žákům snadnější osvojení učební látky a umožňuje tak její další hlubší pochopení.

Studijní výsledky žáků se zdravotním postižením jsou dále pozitivně ovlivňovány tím, že jim asistenti pedagoga naslouchají, komunikují s nimi a jsou empatičtí k jejich potřebám. Asistenti pedagoga dokáží při ztrácející se motivaci žáků vhodně zvolit jinou formu činnosti, umožnit jim pohybové uvolnění, navázat krátkou diskusi o aktuálním stavu, čímž vytváří pro žáky příjemné podmínky pro další osvojování nových poznatků.

## **7.9 Doporučení pro budoucí praxi**

Práce asistentů pedagoga ve Středním odborném učilišti Vlnáře je dle názorů asistentů pedagogů i žáků velmi přínosná, a to především ve všeobecně vzdělávacích předmětech. Tyto předměty umožňují žákům se zdravotním postižením osvojit si především základy trivia, které nezískali v předchozím vzdělání.

Vzhledem ke stále vysoké recidivě by měla být výuka ještě více zaměřena na oblast finanční a sociální gramotnosti, jež je zaměřena na otázky, jak si najít a udržet stálé bydlení, jak si najít a udržet stálé zaměstnání, jak získat pracovní zkušenosti, jak jednat s úředníky na úřadech, jak řešit své dluhy a pohledávky, jak hospodařit se svými financemi, či jak získat další potřebnou kvalifikaci, jak vycházet se svou rodinou, jak vycházet bezkonfliktně s partnerem, jak se vyhnout kontaktu s přáteli, nebo známými, kteří mají problémy se zákonem, jak se vyhnout návštěvám rizikových míst, jak vycházet bezkonfliktně s autoritami, jak zvládnout snadnou ovlivnitelnost jinými lidmi, jak si stát za svými názory apod.

Primárním středního odborného učiliště je vést žáky, odsouzené, k vytvoření či obnově pracovních návyků formou účasti na vzdělávání, k posílení motivace a osobnostních dispozic nutných k uplatnění se na otevřeném trhu práce k obnovení respektu daných osob k právnímu stavu společnosti. Bez těchto praktických znalostí jedinec ve společnosti selhává a vrací se zpět k trestné činnosti, jako jedinému prostředku, který zná a o kterém ví, že mu přinese rychlé a jednoduché získání finančního a materiálního zabezpečení.

## **8 Případové studie žáků se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice**

V uvedených případových studiích budu popisovat dva odlišné žáky se zdravotním postižením – mentálním postižením, kteří se vzdělávají ve Středním odborném učilišti Vinařice za přítomnosti třídního učitele a asistenta pedagoga. Oba klienti jsou umístěni ve specializovaném oddělení. Klienty budu nadále oslovovat pan L a pan M.

### **Uvedení do problematiky**

#### **Základní údaje:**

**Jméno:** L.

**Věk:** 24

**Bydliště:** Ostrava

**Pohlaví:** muž

**Stav:** svobodný

**Zařazení:** věznice s ostrahou

Klient navštěvuje druhým rokem Střední odborné učiliště Vinařice v učebním oboru Provozní služby. Střední odborné učiliště se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Vinařice. Klient L. je ve výkonu trestu odnětí svobody v typu věznice s ostrahou. Ve výkonu trestu je poprvé, za majetkovou trestnou činnost.

#### **Anamnéza**

##### **Osobní anamnéza:**

Klient L. je romského původu. Je svobodný, ale má družku, se kterou má dvě děti. V současné době je ve výkonu trestu odnětí svobody za majetkovou trestnou činnost na dobu 38 měsíců. Ve věznici navštěvuje střední odborné učiliště. Klient má zájem o vaření a o kulturní vyžití, především kina.

Jedná se o klienta s mentálním postižením. Příčina lehkého mentálního postižení pochází z perinatálního období. Celkově jde o osobnost psychosociálně nevyzrálou. Je výukově a výchovně zanedbaný. Má problémy s udržení pozornosti a má nižší odolnost vůči zátěži. Slovní zásoba je slabá, má problémy v řečovém projevu. Vnější projevem je klient čistý a upravený, dbá o svůj zevnějšek.

### **Rodinná anamnéza:**

Klient se narodil v úplné rodině. Pochází ze čtyř sourozenců. Matce klienta je 52 let, otci je 55 let. Otec je vyučený zedník. Matka má dokončenou základní školu. O sourozencích mnoho neuvádí, stýkají se spíše sporadicky. Z hlediska kriminality byl v rodině trestán otec klienta za majetkovou trestnou činnost.

Klient vyrůstal v poměrně dobrých sociálně-ekonomických podmínkách. Rodinu vždy zabezpečoval otec, který pracoval jako zedník. Matka byla v domácnosti, starala se o děti. Otec byl často kvůli práci mimo domov.

Když byl otec doma, trávil většinu času v hospodě. Když se otec hodně napil, projevovala se u něj agresivita a s matkou se často hádali. Styl výchovy matky byl benevolentní, autoritou v rodině byl otec. Když bylo klientovi čtrnáct let, otec nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody za majetkovou trestnou činnost na dobu čtyř let. Matka zůstala na děti sama. Dětem nebyla věnována dostatečná pozornost. Když nastávaly potíže s klientem, matka je nezvládala řešit sama.

### **Zdravotní anamnéza:**

Jedná se o klienta s mentálním postižením. Jeho intelektové schopnosti se pohybují v pásmu lehkého mentálního postižení. Klient se přidusil při porodu, což bylo příčinou lehkého mentálního postižení. Má problémy s řečí. V jeho řečovém projevu se vyskytují logopedické vady a artikulační neobratnost. Slovní zásoba je slabá, klient má potíže s výslovností obtížnějších slov. Lateralita vyhraněna – levák.

Klient v minulosti užíval drogy, především pervitin, nejdříve šňupáním, později nitrožilně. Od svých dvanácti let kouřil. Než nastoupil do výkonu trestu, uvádí, že byl silný kuřák. Vykouřil cca dvacet cigaret denně. V současné době vykouří cca 8 cigaret denně, alkohol neguje.

### **Školská anamnéza:**

Klient navštěvoval mateřskou školu a v sedmi letech začal chodit na základní školu. Odklad školní docházky měl kvůli svému malému věku. V první třídě jedenkrát propadl, proto byl přemístěn do zvláštní školy, dnes již speciální školy. Klient má dokončenou devátou třídu školní docházky. Poté nastoupil na střední odborné učiliště – učební obor autoklempíř. V prvním ročníku byl vyloučen za užívání návykových látek. Do školy se už nevrátil.

Klient v současné době studuje na středním odborném učilišti učební obor Provozní služby. Ohledně učení jde o žáka, který spolupracuje s učiteli při výuce. Na hodiny chodí připravený a zapisuje si do sešitu. Má problémy se soustředěním, proto se musí často motivovat. Jako oblíbený předmět uvádí tělesnou výchovu. Jako jeho nejméně oblíbený předmět uvádí český jazyk, protože mu nejde čtení a psaní.

### **Popis problému**

Klient pochází ze čtyř sourozenců. Otec pracoval jako zedník, matka byla v domácnosti. Otec byl často mimo domov a matka na výchovu dětí nestačila. Když se otec hodně napil, projevovala se u něj agresivita, s matkou se často hádali. K fyzickým útokům nedocházelo. Klient měl od mládí vzdělávací problémy, které nebyly dostatečně řešeny. Později se k vzdělávacím problémům přidaly ještě výchovné problémy. Klient se seznámil s partou starších lidí, s nimiž poprvé zkusil drogy - pervitin. V prvním ročníku na středním odborném učilišti byl klient za užívání návykových látek ze školy vyloučen. Poté bydlel po kamarádech, domů se vrátit nechtěl. Nevědomě hledal náhradu za otce mezi staršími lidmi, s vrstevníky se příliš nestýkal. Nejdříve bral drogy jen občas, později uvádí každodenní užívání. Drogy bral šňupáním, poté nitrožilně. Klient uvádí, že bral drogy pro lepší pocit, byl to pro něj útěk z každodenní reality. Později si našel družku, se kterou je doposud, mají spolu dvě děti.

Klient nikdy nepracoval, pouze tzv. na černo. Později už mu ale peníze na pokrytí osobních věcí a drog nestačily, proto se uchýlil k majetkové trestné činnosti. Začal s partou vykrádat obchody, později rodinné domy. Byl odsouzen za majetkovou trestnou činnost na dobu dvou a půl let.

Po odsouzení klient nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody, kde se přihlásil na střední odborné učiliště na dvouletý učební obor Provozní služby. Po dvou měsících nastaly u klienta problémy.

### **Opatření**

Klient se vzdělával ve speciální třídě, která je umístěna v části vzdělávacího střediska, kde se pohybují žáci z běžných tříd. Po dvou měsících začal klient zanedbávat školu, když přišel, byl zamlklý, nekomunikoval se spolužáky, nespolečně pracoval s učiteli při hodinách. Na hodiny chodil nepřipravený a neměl o nic zájem. Jednoho dne přišel, že chce odejít ze školy.

Třídní učitelka a asistentka pedagoga se ho snažily motivovat různými způsoby, např., že pokud zůstane ve škole a bude se dále vzdělávat a připravovat se na závěrečné zkoušky, získá výuční list, který mu pomůže nalézt si práci a zabezpečit rodinu. Klient byl ale stále zatvrzelý.

Třídní učitelce se tato situace nelíbila a tak společně s asistentkou pedagoga vyzvaly ke spolupráci školního výchovného poradce, speciálního pedagoga, psychologa a vychovatele žáka z vězeňské služby. Klient nechtěl zpočátku nic říct. Později se svěřil, že se mu ostatní spolužáci z běžných tříd posmívají, že chodí do třídy „pro blbečky“. Žák tuto zátěž neunesl, proto se výchovný poradce dohodl s třídní učitelkou, že žák bude umístěn do části vzdělávacího střediska, která je odloučená od ostatních tříd, a že bude přemístěn na specializované oddělení, kde nebude přicházet do styku s ostatními odsouzenými, pouze se žáky se stejnými problémy.

### **Vyhodnocení**

Klient L. je ve speciální třídě, která se nachází v odloučené části spokojen. Zlepšil se ve všech předmětech, především v českém jazyce. Zlepšil se jak v písemném projevu, tak i v řečovém projevu. Jeho slovní zásoba se obsahově rozšířila, tudíž více rozumí zadáním. Se spolužáky ve třídě i na ubytovně si rozumí, chodí pravidelně do školy a chce se vyučit a pokusit se po propuštění z VTOS sehnat práci. (vlastní zdroje)

**Základní údaje:**

**Jméno:** M.

**Věk:** 63

**Bydliště:** bezdomovec

**Pohlaví:** muž

**Stav:** svobodný

**Zařazení:** věznice s ostrahou

**Uvedení do problematiky:**

Klient navštěvuje Střední odborné učiliště Vlnáře, které se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Klient byl 24krát soudně trestán. Ve výkonu trestu odnětí svobody je po třinácté. Je zařazen do typu věznice s ostrahou. Klient byl poprvé soudně trestán jako mladistvý, ve svých sedmnácti letech. Byl odsouzen k podmíněnému trestu, ale v podmínce se neosvědčil, proto musel nastoupit k nepodmíněnému trestu v délce 18 měsíců. Odsouzený byl trestán za krádež, porušování domovní svobody a za poškození cizí věci. Ve vězení klient prožil cca 25 let.

**Osobní anamnéza:**

Klient je svobodný. Má družku, se kterou se sporadicky stýká. Má s ní jedno dítě, dceru. Není si jistý, zda je biologickým otcem dítěte. V současné době je ve výkonu trestu odnětí svobody za majetkovou trestnou činnost na dobu pěti let. Ve Věznici Vlnáře navštěvuje Střední odborné učiliště. Klient má zájem o auta. Je ateista.

Jedná se o simplexní osobnost antisociálního charakteru. Vzhledově se jedná o osobu asociálního typu, slabé astenické postavy. Je výukově a výchovně zanedbaný. V sociálním kontaktu spolupracuje. Řečový projev klienta je jednoduchý, hůře srozumitelný z důvodu absence chrupu. V kolektivu je bezproblémový, neprosazující se. Je dobře adaptovaný na vězeňské prostředí.

Na otázku, jak hodnotí sám sebe, uvedl, že se hodnotí jako klidný a nekonfliktní.

**Rodinná anamnéza:**

Klient pochází z dysfunkčního rodinného prostředí. Do tří let vyrůstal v úplné rodině. Své dětství nehodnotí šťastně, rodiče měli časté konflikty a hádali se. Oba rodiče nadměrně užívali alkohol. Samotnou výchovu ze strany rodičů si nepamatuje. Ve třech letech byl

umístěn do kojeneckého ústavu a odtud v šesti letech do dětského domova. Klient pochází z pěti sourozenců. Má dvě sestry a tři bratry. Stýká se pouze s jedním bratrem, se kterým se toulal a bydlel ve squatu. S ostatními sourozenci se nestýká. S bratrem byl několikrát ve výkonu trestu. Kromě bratra klienta nebyl v rodině nikdo trestán. S rodiči se znovu setkal ve svých osmnácti letech, když opustil dětský domov. Kontakt po dobu výkonu trestu s nikým neudržel. Rodiče klienta pracovali v zemědělství, v živočišné výrobě. Rodiče klienta jsou po smrti.

### **Školská anamnéza:**

Klient navštěvoval od šesti zvláštní školu (dnes praktická škola) při Dětském domově. Absolvoval 8 tříd zvláštní školy. Ve škole dosahoval spíše průměrného, až podprůměrného prospěchu. Z důvodu častých útěků z domova měl sníženou známku z chování. Mezi oblíbený předmět žáka patřil Zeměpis. Mezi neoblíbené předměty patřila Matematika, protože jak uvádí, nešlo mu počítání. V letošním školním roce navštěvuje klient Střední odborné učiliště, které se nachází ve VTOS. Klient navštěvuje druhým rokem učební obor Provozní služby.

### **Zdravotní anamnéza:**

Klient prodělal ve VTOS žloutenku typu B a infarkt myokardu. Ve VTOS se dvakrát pokoušel o sebevraždu.

Jedná se o klienta s mentálním postižením. Intelektové schopnosti žáka se pohybují v pásmu středně těžkého mentálního postižení. Z etiologického hlediska není příčina mentálního postižení známa. Klient má oční vadu - myopii. Klient má na pravém oku 8,5 a na levém oku 9 dioptrií. Oční vada je korigována dioptrickými brýlemi. Kognitivní výkonnost žáka je výrazně snížena v oblasti verbálně logických schopností, především ve slovní zásobě a schopností operovat s pojmy a v kvantitativním usuzování, především v operacích s čísly a logickém myšlení. Celkový řečový projev žáka je hůře srozumitelný z důvodu absence chrupu. Lateralita vyhraněna – pravák.

Klient má zkušenost s drogami – několikrát vyzkoušel marihuanu. Závislost ostatních drog neguje. Klient kouří od svých od svých šesti let. Denně vykouří cca 40–50 cigaret. Alkohol pije od svých osmi let. Klient pil veškerý alkohol, nejčastěji víno. Než nastoupil do výkonu trestu, uvádí, že vypil cca půl litru vína denně. Jeho rodiče byli závislí na alkoholu. Klient sám se ze závislosti na alkoholu nikdy neléčil.

### **Popis problému:**

Jedná se o klienta, který se v současné době nachází ve VTOS za krádež. Klient pochází z dysfunkční rodiny. Nepoznal rodinné prostředí, většinu dětství žil bez rodičů. Od tří let byl umístěn do kojeneckého ústavu a odtud do dětského domova. Klient byl do svého propuštění z dětského domova zařazen v pracovní skupině. Základní vojenskou službu z důvodu pobytu ve vězení nevykonával. Do roku 1989 pracoval s rodiči v zemědělství, poté pouze brigádově. Naposledy pracoval ve VTOS v Rakousku v prádelně. Pracovní návyky již nemá vytvořeny. Po smrti rodičů započal jeho kočovný život. Začal se toulat po České republice, později i po zahraničí. Byl několikrát v Rakousku a v Německu. Zdržoval se v bunkrech, chatkách či kradených autech. Nějaký čas žili s bratrem ve squatu. Obživu si sháněli krádežemi. Klient neměl žádné legální příjmy. Jeho příjmy plynuly pouze ze sociální politiky státu ve formě sociálních příspěvků a z podpory sociálního okolí. Využíval služeb různých nadací a charit. Klient je bez domova, s dluhy za soudní výlohy.

Klient byl 24krát soudně trestán a ve výkonu trestu odnětí svobody je potřinácté. Ve výkonu trestu strávil cca 25 let a pobýval téměř ve všech typech věznic v České republice. Nejdéle byl odsouzen na sedm let. Jednou byl odsouzen a umístěn do jedné z věznic v Rakousku. Ve výkonu trestu byl klient často psychicky i fyzicky šikanován ostatními odsouzenými. Odsouzení klientovi nadávali, dopouštěli se na něm fyzického násilí a musel pro ně vykonávat různé služby, jako například praní ponožek, odevzdávání stravy apod. Jako příčinu klient uvádí, že se nedokázal bránit, raději ustoupil, aby měl klid. Klient je v současné době ve VTOS za krádeže, porušování domovní svobody a poškozování cizí věci. Klient byl poprvé soudně trestán jako mladistvý, ve svých sedmnácti letech. Byl odsouzen k podmíněnému trestu, ale v podmínce se neosvědčil, proto musel nastoupit k nepodmíněnému trestu v délce 18 měsíců. Peníze získával tím, že kradl v zahraničí, převážně v Rakousku, osobní auta, která převážel na území České republiky a rozprodával na součástky. V Rakousku byl odsouzen za to, že vnikl do budovy hasičské zbrojnice místních dobrovolných hasičů a ukradl hasičské výbroje a hasičské auto, ve kterém s bratrem přespávali. Poslední odsouzení vnikl s bratrem do rekreační chaty, kde ukradl potraviny, peřiny a povlečení. Svůj záměr si předem naplánovali.

Klient se projevuje suicidálním jednáním. V minulosti se několikrát sebepoškodil. Během svého pobytu ve VTOS strávil několik let na psychiatrii. V Rakousku, když vyhrožoval soudci sebevraždou, v Kroměříži po pokusu o sebevraždu oběšením, v Jihlavě,

když kvůli šikaně vypil se svým spoluodsouzeným žiravinu. Několikrát držel ve VTOS hladovku. O poslední pokus o sebevraždu se pokusil v roce 2010, kdy si pořezal ruce a břicho. Jako důvod uvedl odebrání řidičského průkazu.

### **Opatření:**

Žák byl po nástupu do VTOS zařazen do specializovaného oddělení Věznice Vlnáře. Ve specializovaném oddělení je umístěn poprvé ve VTOS. Po pár týdnech ho ostatní spolužáci přemluvili, aby se přihlásil na střední odborné učiliště na učební obor Práce ve stravování. Žák byl na základě psychologické a speciálně pedagogického vyšetření zařazen do speciální třídy učebního oboru Práce ve stravování s výučním listem. Ve speciální třídě se vzdělávalo 16 žáků s obdobným druhem zdravotního postižení. Přesto, že výuka žáků ve speciálních třídách je upravena podle individuálních schopností a možností žáků, několik žáků mělo oproti ostatním spolužákům stále problémy s učivem. Mezi tyto žáky se řadil i klient M. Klient selhával téměř ve všech předmětech, především ve všeobecně vzdělávacích předmětech, v Českém jazyce a Matematice.

Když byla ve školním roce 2014/2015 zřízena Praktická škola dvouletá pro žáky s lehkým mentálním postižením spolu s kombinací jiného zdravotního postižení a se středně těžkým mentálním postižením, byli do ní na základě doporučení SPC zařazeni žáci ze speciální třídy, kteří splňovali podmínky pro zařazení. Na základě spolupráce speciálního pedagoga, psychologa, pedagogických pracovníků a asistentů pedagoga, byl do PRŠ zařazen i klient M. Klient M. měl společně se svým spolužákem asistentku pedagoga, která s nimi začala od trivia. Učili se číst, psát a počítat. Ve školním roce 2015/2016 žák úspěšně složil závěrečné zkoušky, za které obdržel vysvědčení o závěrečné zkoušce.

V letošním školním roce se klient přihlásil do učebního oboru Provozní služby.

### **Vyhodnocení:**

V této třídě se mu při nižším počtu žáků se klientovi dostává podpory, kterou potřebuje. Klient se zlepšil ve všech předmětech, především v českém jazyce. Zlepšil se jak v písemném projevu, tak i v řečovém projevu. Jeho slovní zásoba se obsahově rozšířila, tudíž více rozumí zadáním. Pro klienta je škola velkým přínosem.

Přesto klient žije přítomností, nezabývá se otázkou minulosti či budoucnosti. Svůj trest si uvědomuje, ale přiznává, že jiný život nezná a že po propuštění z VTOS bude zase páchat

trestnou činnost. Neumí žít v souladu s normativními hodnotami. Těší se, až se bude moci zase toulat po světě, nejvíce se těší na toulky přírodou. (Vlastní zdroje)

## Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat práci asistentů pedagoga při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením ve Věznici Vlnařice. Odsouzení se zdravotním postižením se vzdělávají ve Středním odborném učilišti ve Věznici Vlnařice. Navštěvují učební obory kategorie „E“, které umožňují získání výučního listu jedincům se sníženými předpoklady. V tomto případě se jedná nejčastěji o žáky ze základních škol speciálních, dříve zvláštních škol. V roce 2013 vzniklo při Středním odborném učilišti Vlnařice Speciálně pedagogické centrum, při kterém vznikla speciální třída, kde se začali vzdělávat žáci se zdravotním postižením. Vznik speciální třídy umožnil zaměstnání asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením. Asistenti pedagoga splňují kvalifikační předpoklady podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ale musí splňovat další předpoklady, které jsou nad rámec stanovených zákonů a příslušných vyhlášek.

V začátku této diplomové práci popisují význam vzdělávání odsouzených v rámci výkonu trestu odnětí svobody, která začíná krátkým exkurzem do historie vzdělávání odsouzených až po současný stav. Současné vzdělávání odsouzených je zakotveno v článku 33 Listiny základních práv a svobod, v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Hlavním cílem vzdělávání odsouzených je podle nové koncepce poskytnout osobám ve výkonu trestu odnětí svobody funkční systém kvalitního vzdělání, který je nezbytným předpokladem ke tvorbě kvalifikované, motivované a kreativní pracovní síly, k získání konkurenceschopnosti a ke schopnosti obstat na pracovním trhu práce, tedy získat stabilní zaměstnání a odpovídající příjem.

V další části práce popisují program zacházení, na základě kterého se stanovují vzdělávací aktivity v rámci výkonu trestu odnětí svobody.

Další část je zaměřena na specializovaná oddělení v rámci výkonu trestu odnětí svobody. V této části konkrétně popisují jednotlivá specializovaná oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody a činnost specializovaného oddělení v rámci Věznice Vlnařice.

V poslední teoreticky zaměřené části popisují práci asistenta pedagoga dle příslušných obecných metodik a hlavní náplň práce asistentů pedagoga ve Středním odborném učilišti Vlnařice.

Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit, co očekávají žáci od podpory asistentů pedagoga a zda asistenti pedagoga poskytují žákům podporu v takové míře, aby dosáhli lepších studijních výsledků. Výsledky praktické části potvrzují, že více než polovina žáků si myslí, že se jim asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje a že za podpory asistenta pedagoga dosahují lepších studijních výsledků, což asistenti pedagoga dle dotazníkového šetření sami potvrzují. Asistenti pedagoga usilují nejen o dosahování lepších studijních výsledků v rámci dokončení vzdělání ve středním odborném učilišti, ale snaží se prostřednictvím vzdělávání u žáků posílit motivaci a osobnostní dispozice nutné k uplatnění se na otevřeném trhu práce, která je důležitým prostředkem pro začlenění se do řádného občanského života.

Práce asistentů pedagoga je specifická v tom, že se asistenti každý den setkávají se žáky – odsouzenými v různé životní situaci. Asistent pedagoga se každý den učí jim porozumět žákům tak, aby jim dokázal smysluplně a zajímavě předat znalosti, které dokáží v budoucnu sami aplikovat v praxi. Protože žáci zpravidla nemají utvořené základní pracovní návyky, musí je asistent pedagoga každý den motivovat způsobem, který je zaujme pro další práci. A to takovým způsobem, aby vše při špatném dni nevzdali, ale měli důvod další den vstát a opět si jít osvojovat další vědomosti.

## Seznam literatury

BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 135 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2580-2.

Hlášení o změně počtu dětí, žáků, strážníků k 30. 9. 2016 (neveřejné).

HORÁČKOVÁ, Ilona a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: střední školy*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 111 stran. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4502-1.

HUČÍK, Ján a HUČÍKOVÁ, Alena. *Kazuistika v sociálnej práci*. Vyd. 2. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. 203 s. ISBN 978-80-89271-66-5.

JIRIČKA Václav a KEJŘOVÁ, Kateřina. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015. s. 224.

Koncepce rozvoje vězeňství v ČR, Příloha časopisu české vězeňství č. 1/1998. 2. Vydání. Praha. 61. s.

MICHALÍK, Jan a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 511 s. ISBN 978-80-7367-859-3.

Nařízení ředitele Věznice Vinařice č. 58, kterým jsou stanoveny zásady zacházení s odsouzenými. (neveřejné).

NĚMEC, Zbyněk, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. 80 s. ISBN 978-80-7290-712-0.

PERNICKÝ, Antonín. *Nápravně výchovný ústav ministerstva spravedlnosti Valdice*. O československém vězeňství. Sborník Charty 77, Praha, 1990.

PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80-7178-252-1.

Rozhodnutí krajského úřadu Středočeského kraje o zápisu Pedagogicko-psychologické poradny do rejstříku škol a školských zařízení (neveřejné)

Rozhodnutí krajského úřadu Středočeského kraje o zápisu Speciálně pedagogického centra do rejstříku škol a školských zařízení (neveřejné)

Školní vzdělávací program Středního odborného učiliště (neveřejné)

Zřizovací listina Středního odborného učiliště 2007 (neveřejné)

UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy významných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006. 319 s. ISBN 80-239-9417-4.

VALENTA, Milan a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 108 s. ISBN 978-80-244-3380-6.

VÁŇA, Martin. *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 1998. 122 s. ISBN 80-238-4224-2.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Mentálně postižení pachatelé*. Praha: Příloha časopisu České vězeňství č. 6/2005, 2005. 45 s. ISBN 1213-9297.

Vlastní zdroje

Výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 2014-2015 (neveřejné)

Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, in: *Sbírka zákonů České republiky*, 2016, částka 259, s. 672.

#### **Internetové zdroje:**

BAŘINKOVÁ, Zonna a kol. *Spolupráce s asistentem pedagoga*. [online] Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87652-65-7. [cit. 13-09-2016]. Dostupné na WWW: [http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodika\\_1.pdf](http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodika_1.pdf)

*Koncepce vězeňství do roku 2025*. [online]. [cit. 31-08-2016]. Praha: VS ČR, 2015.

Dostupné na

WWW:

[https://www.vscr.cz/client\\_data/1/user\\_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce\\_vezenstvi.pdf](https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf)

*Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody*, [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1999. [cit. 10. 09. 2016], Dostupné na

WWW: Dostupná z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

# Seznam příloh

## Příloha I

Dotazník je určen pro žáky Středního odborného učiliště Vlnáři, kterým je poskytována podpora asistentů pedagoga při vzdělávání. Dotazník obsahuje 10 otázek, z toho 8 uzavřených otázek a 2 otevřené otázky. Dotazník bude využitý pouze pro účely praktické části diplomové práce. Dotazník je anonymní.

**1. Uveďte Váš věk**

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- 56 více

**2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

- Základní škola – ukončená
- Základní škola - neukončená
- Základní škola praktická (dříve Zvláštní škola) - ukončená
- Základní škola praktická (dříve ZvŠ) - neukončená
- Základní škola speciální (dříve Praktická škola) - ukončená
- Základní škola speciální (dříve PrŠ) - neukončená

**3. Měl jste možnost se ve Vašem předchozím vzdělávání setkat s podporou asistenta pedagoga ve výuce?**

- ANO
- NE

**4. Myslíte si, že se Vám asistent pedagoga ve výuce dostatečně věnuje?**

- ANO
- NE

**5. Myslíte si, že za pomoci asistenta pedagoga lépe rozumíte vykládané učební látce?**

- ANO
- NE

**6. Myslíte si, že s asistentem pedagoga dosahujete lepších studijních výsledků?**

- ANO
- NE

**7. Pracujete raději s asistentem pedagoga ve skupině nebo individuálně?**

**individuálně**

**skupinově**

**8. Máte k dispozici ve výuce dostatečné množství učebních pomůcek?**

ANO

NE

**9. V jakých předmětech Vám asistent pedagoga nejvíce pomáhá?**

a)

b)

c)

**10. Co očekáváte od podpory asistenta pedagoga?**

.....

## Příloha II

Dotazník je určen pro asistenty pedagoga, kteří pracují se žáky - odsouzenými se zdravotním postižením ve Středním odborném učilišti Vinařice. Dotazník obsahuje 12 otázek, z toho 3 uzavřené otázky a 9 otevřených otázek. Dotazník bude využitý pouze pro účely praktické části diplomové práce. Dotazník je anonymní.

### **1. Uveďte Váš věk**

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- 56 a více

### **2. Jaká je Vaše odborná kvalifikace pro práci asistenta pedagoga?**

.....

### **3. Pracoval/a jste někdy jako asistent/ka pedagoga?**

ANO

NE

### **4. Jaké jsou Vaše hlavní činnosti při práci asistenta pedagoga?**

- a)
- b)
- c)

### **5. Jaké jsou podle Vás nejdůležitější dovednosti asistenta pedagoga při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

- a)
- b)
- c)

### **6. Jaká jsou podle Vás největší rizika při práci se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

- a)
- b)
- c)

### **7. Jaké využíváte nejčastěji pomůcky při výuce se žáky – odsouzenými se zdravotním postižením?**

- a)

b)

c)

**8. V jakých předmětech poskytujete žákům - odsouzeným se zdravotním postižením nejčastěji podporu?**

a)

b)

c)

**9. Pracujete se žáky - odsouzenými častěji ve skupině nebo individuálně?**

individuálně

skupinově

**10. Myslíte si, že díky Vaší podpoře dosahují žáci - odsouzenými lepších studijních výsledků?**

ANO

NE

**11. Co očekáváte od podpory žáků – odsouzených se zdravotním postižením?**

a)

b)

c)

**12. Co si myslíte, že očekávají žáci - odsouzení od Vaší podpory?**

a)

b)

c)